

ŽENSKI SVET

VSEBINA 3. ŠTEVILKE: ~~~~~

OBRAZI IN DUŠE. XXXII. — GABRIJELA PREISSOVA. — (Marica Bartolova.)	Stran 65
IVJE. — Pesem. — (Kristina.)	67
POVEST MALE DORE. — (France Bevč.) — (Nadaljevanje.)	68
IZ SPOMINOV SOFJE ANDREJEVNE. — (Priredil Ivan Vouk.)	74
GEISHA. — (Zvona Primčeva.)	80
IZ ZBIRKE „VEČNA PLAMENICA“. — (Pesem.) — (Karlo Kocjančič.)	81
PISMO. — (Srečko Kosovel.)	81
BAJKA. — Pesem. — (Srečko Kosovel.)	82
ČE RAHITIKI. — (D. A.)	85
LE POGUMNO! — (Ksaver Meško.)	86
ŽENA KOT SKLADATELJICA. — (Milica Stupanova.)	87
DVOGOVOR. — Pesem. — (Gustav Strniša.)	89
SONET SMRTI. — Pesem. — (Srečko Kosovel.)	89
IZVESTJA: Naše delo. — Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Gospodinj-	
sivo. — Kuhinja. — Iz naše skrinje.	Stran 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96.

ŽENSKI SVET

izhaja prve dnijsakega meseca. - Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32. Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal štev. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno združenje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20. Upravišтво v Trstu, ulica Torre bianca štev. 39/I.

NOV ZOBOZDRAVNIK

Med. univ. **LOJZ KRAIGHER**

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNIŠKA
OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠT. 20, I. nad.

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico

r. z. z. o. z.

v Ljubljani, Mestni trg štev. 6,

ker ima že nad

10,000.000 Din. jamštvene glavnice

Vioge na hranilne knjižice in tekoči račun obrestuje najugodnejše.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni štev. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

„RIBA“

specijalna trgovina vsa-
kovrstnih živih sladkovod-
nih in svežih morskih rib.

Na željo razpoštljamo vsako količino tudi izven Ljubljane.

Zaloga vseh konzerviranih rib „RIBA“ - J. OGRINC

Ljubljana, Gradišče 7.

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

XXXII.

GABRIJELA PREISSOVA.

Po cesti ob Blejskem jezeru srečuješ leto za letom stasito gospo, ki se živahno razgovarja s svojo družbo. Gre in kreta se živahno in nihče bi ji ne prisodil toliko let, kolikor jih ima. Je pač izmed onih ljudi, ki vedno snujejo, ustvarjajo in delajo, živijo s časom ter se ne ulegnejo postarati.

To je Gabrijela Preissova, češka pisateljica, ki je tudi mnogim Slovincem dobra znanka in prijateljica. Leto za letom je stalen gost skromne a krasno romantično ležeče hiše ob jezeru. Rada prihaja med Slovence v Sloveniji, katero je vzljubila kakor svojo drugo domovino in iz katere je zajela marsikatero snov za svoje povesti.

«Bože, jak mám ten Bled rada!» piše svoji prijateljici Slovenki. «Ko sem bila prvič tu, sem bila stara 23 let. Od vseh praških sopotnikov živi, žal, le malokateri. Njih ni več tu z menoj, a priroda in nje krasota je še vedno ista. Bivala sem tudi tedaj v tem kmetskem domu, kjer sem zvečer poslušala klepanje kose in kjer je sivi ded molil naprej večerno molitev. Sedaj je že sin na njegovem mestu, osivel je in kleplje koso ter moli večerno

molitev naprej. Kosi mi pojo prav tako kakor tedaj in ob cesti se svetlikajo kresnice tako, kakor ko sem bila prvič tu.»

Na prvi pogled napravlja Gabrijela Preissova vtis odločne in energične žene. In res, ona zna uveljaviti svoje sile, brez vsakega kolebanja gre naravnost k postavljenemu si cilju.

Nekoč je bila na domu odličnega Slovenca zbrana mala družba, med njo tudi Gabrijela Preissova.

Par gospodov je trdilo, da ne more doseči ženska na nobenem polju istih uspehov kakor moški, ker nima takih sil in energije, kakor jo imajo moški. Pisateljica je poslušala nekaj časa molče, potem je vprašala odločno:

«Kaj, da v ženski ni sil? Vem, da jih v nekaterih ženskah ni, a koliko je moških, ki so istotako brez vsake sile in energije. Koliko je moških, ki žive tja v en dan kakor božji volki, kakor stroji? Ako so v bedi, jo prenašajo, ne da bi se ganili, da bi izboljšali svoj in svoje rodbine težki položaj. Moja mati, n. pr. je bila dvakrat omožena in oba moža sta bila sicer dobra in poštena, a znala in zmogla nista več, nego je zahteval njun skromni poklic. Mati je pa bila polna energije, delala je veliko ter nas vse sama vodila in vzgajala; oče je stal pasiven ob strani.

Ali moj prvi mož!*) Težko si je misliti boljšega in poštenjšega moža, a sile v njem ni bilo nobene. Čimbolj so mi otroci odrasčali, tem večje so bile potrebe, moževa uradniška plača pa vedno ista, majhna, nezadostna. Uvidela sem, da bi ob moževem zaslužku ne mogla vzgojiti svoje hčerke in svojih dveh sinov tako, kakor bi bila rada. Moji spisi niso mogli znatno izboljšati položaja; kaj naj storim? Treba je bilo odpomoči na vsak način. Začela sem zbirati stare umetnine in starinsko pohištvo in nato sem odprla trgovino. Šlo je dobro. Nekateri ljudje so me gledali grdo; rekli so, da sem židinja, češ, kaj mi je bilo tega treba. Kako mi je bilo treba, sem vedela sama. Sedaj imam zato veliko zadoščenje.»

* * *

Gabrijela Preissova se je rodila l. 1862. blizu Kutne gore, kjer je imel njen oče, Sekera, malo posestvo. Ko je imela devet let, so jo poslali starši v Prago, kjer je bivala pri sorodniku, pisatelju Františku Dvorskem, ki je s svojo soprogo Lujizo vplival jako blagodejno na vzgojo male Gabrijele. Posebno je znala sorodnica Lujiza vzbuditi v mali deklici narodno zavest in narodni ponos. Vcepila ji je za vedno v srce vročo ljubezen do češkega naroda in češke zemlje. Iz Prage je odšla v Hodonin k drugim sorodnikom, kjer se je poročila, stara šele osemnajst let, z uradnikom Preissom.

Šele petnajst let stara je spisala Preissova svojo prvo povest, ki je bila natisnjena v koledarju Pospíšilove. Njeno pravo pisateljstvo se je pa prav za prav začelo z letom 1883., ko so se jele vrstiti njene povesti druga

*) Preissova je poročena v drugič z višjim častnikom Halbaerthom, a znana je le pod prejšnjim imenom.

za drugo v kratkih presledkih: *Obrázky ze Slovácka*, *Ideali*, *Povídky*, *Z mého alba*, *Crty ze Slovácka*, *Nove obrázky a crty*, *Obrázky bez ráma*, *Korutanské povídky*, *Když hvězdy padaly*, *Jerla*, *Talmové zlato*, *Zmitané haluze*, *Maký v žitě* itd. Njeni dramati *«Njena pastorka»* ali *«Jemfo»* ter *«Gazdina roba, ali «Eva»* sta dali snov za opero, ki se poje na čeških in drugih odrih.

Njeni zbrani spisi, ki izhajajo od l. 1910., obsegajo znatno število zvezkov. *Gabrijela Preissova* zavzema v češkem slovstvu odlično mesto in vsi večji leposlovni listi prinašajo njena dela.

Leta 1897. je prinesla Slovanska knjižnica Andreja Gabersčeka v Gorici v prevodu njene ljubke *«Korotanske povesti»* in leta 1899. pa ista knjižnica njeno daljšo *«Korotansko povest»*. Oboje je prevedel A. Dermota.

Gabrijela Preissova zajema snov svojim spisom najrajše iz priprostega ljudstva, tako slovškega kakor koroškega, kamor je zahajala več nego deset let na letovišče.

Pisateljica je mojster v slikanju karakterjev, ima živahen dialog ter pripoveduje s prirodno umetniško priprostostjo. Iz vseh njenih del veje nežna, tenkočutna ženskost.

Minulo leto (1925.) je bila *Preissova* imenovana častnim članom češke Akademije znanosti in umetnosti. Tako je ona druga češka žena — prva je bila E. Krasnohorska — ki je dosegla na Češkem to čast.

Gabrijela Preissova je darovala svojemu rojstnemu kraju prihranjeno vsoto 10.000 č. kron. Obresti dobiva na njen rojstni dan ena tamošnjih ubožnih šivilj ali peric.

Češko-slovaška vlada daje svojim zaslužnim kulturnim delavcem, ki so stari nad šestdeset let, stalno letno podporo, katere je sedaj deležna tudi *Gabrijela Preissova*.

Marica Bartolova.

Ivje. (Kristina.)

Blesli ves gozd v drobnem belem cvetju,
med vejami razpredla se tišina je svečana . . .
kakor med svati vlada molk turoben in tesnoben,
ko v belem oblačilu se nevesta joče.

Še moja dušo je opletko belo cvetje . . .
na sto in sto ji upov je vzbrstelo,
a jaz molčim — in čutim vročo solzo,
ki pada na to drobno, rahlo, belo ivje. —

Povest male Dore. (France Bevk.)

(Nadaljevanje.)

ati je imela na rokah dragocen prstan s kamnom. V naglici je bila čisto pozabila nanj. Dorica je videla, ko se je eden izmed njih ozrl v materine roke, nato je pristopil k nji.

«Dajte nam prstan!»

Mati se je zganila. Prestopila je za korak nazaj, oči so pogledale široko in se uprle v tega človeka. «Prstan? Prstana mi z roke ne vzamete!»

«Ni drugače!»

«Moj spomin je,» je trepetala mati.

Biti je moral v resnici njen drag spomin. Nikoli ga ni dela z roke, neštetokrat ga je ogledovala proti luči in pazila nanj kot na zenico v očesu.

Za te ljudi je bil prstan tista borna vsota, katero so iskali, za mamo je bil srce. Pol njenega življenja morda. Stisnila je zobe in dejala:

«Plačam polovico več, ta prstan mi pustite.»

«Prepozno,» je dejal človek s prisrčeno brado in rokami v žepih.

Mati je pogledala z brezmejnimi sovraštvom tega človeka in ga je merila od nog do glave. Ko je njen pogled dosegel njegove oči, mu je zabučala v obraz: «Prosila vas še nisem... kot ste moledovali nekoč vi mene, naj vam dam svoje poštenje.»

Mož je pobledel. Pomencal je in jecljajoče zrastle v brado: «Kje?»

«Na hodniku — pred to sobo! Ali hočete vedeti, katerega dne?»

Trepetal je. Vzela mu je besedo. Nato je snela počasi prstan s svoje roke in ga je izročila eksekutorju; njen srepi pogled se ni obrnil od moža.

«Tu imate! Naj se zagoltne ž njim!»

Mož se je obrnil. Hotel je nekaj reči, ni mogel.

«Dosti je!»

Eksekutor je nekaj pisal in računal. Ko je videl, da sta ostala dva šla iz sobe, je izginil tudi on.

Dorica je ves ta čas sedela na postelji in se ni premaknila. Glas ji ni šel v grlo, ne solza v oči. Rada bi bila vzkliknila, planila k materi in se je oklenila. Ni mogla. Vedela je, da mora nekaj čuvati, da se godi nekaj nezaslišanega...

Ko so tuji možje odšli, je šla tudi njena brezmejna mržnja za onim, ki ga je mati strupeno merila s pogledom. Planila bi mu bila v obraz.

Zdaj je pogledala mater. Stala je nekaj trenutkov sredi sobe in gledala prazno mesto na prstu. Celo vrsto let je bil na tem mestu prstan, ki ga je dobila bogve ob kateri priliki in ki ji je bil nad vse ljub. Svojo skrivnost je nesla s seboj v grob.

Pogledala je Dorico. Mati in hči sta se merili nekaj trenutkov, misli so se pretakale tople kakor žerjavica. V hipu sta bili zlomljeni obe. Dorici

so pritekale solze, mati se ni mogla ubraniti jeka. Opoitekla se je k postelji, naslonila se je na njo, objela otroka z obema rokama, njeno telo se je pretresalo...

In čudno, da je takrat prva nehala plakati Dorica. Božala je materine lase in prigovarjala:

«Mama, ali so bili grdi možje?»

«Da,» je dejala mati iz joka, ki ga je s silo tlačila nazaj vase.

«Tisti je bil najbolj grd, ki ima brado. Ne bom ga pogledala, če ga srečam»...

Mati je dvignila glavo in videla otroške oči, ki so gorele v skrbi zanjo. S strastjo jo je poljubila.

4.

Po tem dogodku se je življenje v hiši polagoma spremenilo. Mati ni bila več vesela, s težkim obrazom je hodila okrog, bolj pozno je hodila spat in je zgodaj vstajala.

Teta ji je neprestano nekaj očitala. Mati je redko odgovarjala. Če ji je odgovorila, je nastal prepir, kateremu se je slednjič vselej izognila mati, ki je peljala Dorico v sobo.

Dorica je ljubila teto od dne do dne manj. Vedela je, da ji ne more pokazati jezika, ne je osorno pogledati. Pa jo je pogledala milo in jo vprašala: «Ali vas teta nima rada?»

Materi so se napolnile oči s solzami: «Tiho bodi, otrok. Ti ne razumeš!»

Dorica res ni mogla razumeti.

Nekoč je prišel k materi lepo oblečen gospod, ki ga je peljala v sobo. Ponudila mu je stol in pijačo. Govoril ji je mnogotere stvari v zelo gostih besedah, ki jih Dorica ni razumela.

Razumela je napol le materino besedo, ki je prišla iz brezupnosti položaja:

Naredite, kar hočete!»

«Ne, kar hočem. Svetujem vam... Jaz sploh ne morem ničesar narediti...»

«Jaz sem naveličana. Bom že živela kako.»

Gospod se je nasmehnil in položil svojo roko na materino zapestje.

«Užaljeni in obupani ne smete biti. Rešite, kar se da. — Saj imate otroka,» se je ozrl po Dorici.

Takrat se je materi zablestelo v očeh. Prijela je za Doričino glavo, njena beseda se je tresla: «Storila bom vse...»

V hišo so začeli zahajati gospodje, ki so se dolgo razgovarjali z materjo, ki je bila vsa zaskrbljena. Tudi mati je šla pogosto z doma in se je vračala s papirji nazaj, ki jih je zaklepala v predal omare.

Nekega dne so zaklenili hišo za tri dni in so prešteli vse blago po sobah. Ko so hišo zopet odprli, je mati prepovedala Dorici, da ne sme

iti po stopnicah, po katerih so zdaj hodili tuji ljudje. Pohištvo iz materine in iz njene sobe so prenesli v dve ozki sobici v pritličje. Poleg je imela teta svojo sobo.

Ti dve sobici sta se zdeli Dorici neprijetni, vlažni, okna so gledala na dvorišče, mimo so neprestano hodili ljudje, pes je lajal dolgo v noč. Dorica je radi tega raje prečepela dneve v kuhinji ali pa na dvorišču.

Materina ljubezen do nje se ni zmanjšala. Ni več hodila tako zaskrbljena okrog. Le neznatna poteza ponižanja, ki ga nikoli ni mogla povsem preboleti, je ostala zapisana okrog njenih ust.

Obdržala je gostilno, vse drugo prodala, da se je rešila dolgov, ki so ji naenkrat zrastle kakor iz tal in jo hoteli zadaviti.

Mati se je morala posvetiti gostom, če je hotela živeti. Lepe obleke in zlatnina so jo spominjali na ure blagostanja in mlade sreče. Na njen lepi ženski obraz so se zarezele prve gube. Ko jih je mati opazila v zrcalu, se je trudno zamislila vanje. Nervozna je odložila steklo, solza je stopila na lice in spolzela na ustnice.

Dorica se je privadila na sobe na dvorišču in ji niso bile nič več neprijetne. Ponovili so se celo prizori tistih lepih juter, ko sta spali do dne in se nato razgovarjali v postelji.

Smela je stopiti tudi med goste; mati ji ni branila, ker se je bala zameriti pivcem. V prijetni šali se je tupatam skoro upijanila, da se ji je razvezal jezik v gosto besedičenje, ki je zabavalo omizje. Pogosto je ponavljala besede, ki jih ni razumela in ki se jih danes ne spominja več, a jo je sram radi njih.

Bogve, kakšno bi bilo njeno življenje, če bi bila vzrastla v tem ozračju. Materino oko je bilo pazno, a bi bilo moralo dovoliti marsikaj, kar bi uravnavalo življenje deklice v tisto smer, da bi bolelo materino srce.

Človeku se piše življenje s čudnimi skoki. Prelomi se na najlepšem in začne znova, kakor da je bilo vse od začetka pogrešeno.

Nekega večera je bila polna gostilna ljudi, Dorica pa v napotje v kuhinji, morala je iti spat. Ta večer se je krčevito branila v posteljo. Hotela je ostati pri materi za vsako ceno. Slednjič se je morala vdati.

Vrišč pivcev iz gostilne in lajanje psa ji je udarjalo na uho, da ni mogla zaspati. Pisana svetloba se je risala od svetilke na dvorišču na strop in migljala... To migljanje, spremljano od otroških misli, jo je zazibalo, da se je izgubila v sanje...

Proti polnoči se je prebudila... Oči niso mogle docela spregledati, zaslišala je šum v predsobi. Vrata so se odprla, luč je planila v sobico, naravnost na materino posteljo, ki je bila še prazna.

V medli svetlobi je prvo zagledala hrbet moškega, nato obraz ljudi, ki jih je raztegovala plašnost. Nekaj težkega so nesli v rokah. Slišala je glasove, ki so bodrili: «Še malo... Tam je postelja... Polagoma... Obrni se!»

Težko breme so položili na materino posteljo. Dorica ni mogla videti še ničesar. Iz besed, ki so nasičevale zrak, je slutila nekaj groznega, za otroški razum neumljivega.

«Vode... Obkladke...»

Dvignila se je. Kakor da je nihče ni opazil, je bila. Tega trenutka ne pozabi v svojem življenju nikoli več.

Na postelji je ležala mati, roke so bile kot umrle, njenega obraza ni bilo. Videla je samo lase. Čez pol las in čez mesto, kjer bi moral biti obraz, je ležala kepa strjene krvi, ki je še toplo duhtela...

V Dorico je planilo kakor silovit strah, ki je odrevenel male ude. Krvav madež je zaplesal pred njenimi očmi in požiral mater... Kaj se je neznanega in strašnega zgodilo v tej nočni uri?

Zavpila je z zverinskim glasom, kakor bi hotela priklicati mater iz kepe strjene krvi, v kateri je vsa tonila.

Ljudje so se ozrli po nji. Bili so nevoljni nad njo, kakor da je ona edini nebodigatreba v tej sobi.

«Nesite otroka proč!»

Ona pa se ni dala odnesti. Kdo jo ima pravico odnesti? Saj je to njena mati. Kaj so naredili z njo, naj povedò!

In niso povedali. Nekdo, ki jo je hotel s silo odnesti, jo je izpustil, ker ga je udarila po očeh: «Pa tiho bodi!»

To besedo je razumela. Počenila je v srajčki in hlipala, njene oči so z grozo gledale početje ljudi.

Prinesli so vode in so z gobo potegnili po rdeči kepi, da se je prikazal materin obraz. Bil je bled, zdel se je mrtev, a obraz je bil.

Poslušala je besede in jih lovila z usti in z očmi.

«Kje je rana?»

«Na vrhu glave.»

«Ne zavé se. Prinesite jesiha!»

Polagoma je odprla mati oči, ustnice so se trudno zganile, kot da so nekaj zašepetale, nato so se oči zopet zaprle.

«Mati!» je zaječala Dorica. Pol radosti, pol groze je bilo v tem otroškem vzkliku, ki je presunil še navzoče.

Mati je na ta vzklik odprla oči še enkrat in iskala po stropu. Nekdo jo je nagovoril, ni ga slišala. Zaprla je oči znova.

Ta noč je bila strašna. Ko je prišel zdravnik, so nesli Dorico iz sobe. Ni se branila. Priplazila se je zopet nazaj in počenila v temen kot k omari.

Tresla se je od mraza, a pogleda ni odmaknila od početja ljudi. Pri-
našali so vodo in bele zavoje, rjuhe in blazine... Zdravnik je odšel, poraz-
gubili so se ljudje, mati pa je polagoma odprla oči sama od sebe.

Nekaj so iskale te oči. Beganje zenic se je spremenilo v besede. Tiho, komaj da je dahnila, je imenovala: «Dorica!»

Nanjo so bili že pozabili. V svoj kot je slišala svoje ime, ki se je poročilo iz prvih materinih misli, ko jo je pustil mrak nezavesti.

V srajčki je stala naenkrat sredi sobe, v naslednjem hipu je bila na postelji.

«Mama! Mama!»

Mati je slišala. Hotela je obrniti glavo, bila je težka, da je ni mogla premakniti. Le roko je premaknila za spoznanje.

Dorica je prišla za blede roko in jo je krčevito pritisnila na lice. Materi je zlezel lahek nasmeh na usta, nato je zopet zaprla oči...

Mala Dora se ni premaknila od matere. Noč in dan je prečepela ob nji. Kadar jo je premačal spanec, se je plašna prebudila iz njega in pogledala na materin obraz. Dajala ji je zdravila in obkladke. Ni rada videla druge ljudi v sobi, dasi so neprestano prihajali. Kadar je morala zapustiti sobo, je imela solze v očeh.

Za Dorico je prišel s tistim dnevom prelom življenja. Oči so postale nenavadno zamišljene in so neprestano strmele preko materine, v bele po-voje zavite glave, v steno. Igrače so jo vabile na dvorišče, misel jo je prikle-nila na sobo.

Mati je čumela dan za dnem v vročici. Zdravnik je prihajal, tupal žilo in zrl iznad očali, kakor da sam iz svoje misli izprašuje, kaj bo.

V blodnji, ki je nastala po noči, je mati prebudila Dorico. Oči so bile napol odprte, usta so se jedva premikala. Slišala je klic svojega imena.

«Dorica, Dorica!»

Podmolklo, jedva slišno so šle besede iz ust bolnice, kakor da kliče iz onega sveta in je ne more doklicati.

«Mama, mamica!»

Na te besede je mati umolknila. Kakor da se je prebudila iz vročice, je odprla oči bolj na široko in iskala v polmraku brleče luči, ki je metala pisane sence po zidu.

Nato se je zgubila znova. Čudne predstave so ji polnile glavo, da je Dorica trepetala nad njimi, ko so prihajale iz njenih ust besede in so se mrtve roke poskušale braniti...

«Ne, ne! Pustite ga! Ne ubijte ga!... O-o-o!»

Teta je prišla in ji je položila obkladke na glavo. Nato se je mati izgubila v lahek sen, ter je le tu pa tam vztrepetala.

Iz nevezanih besed je Dorica le slutila, kaj se je zgodilo. Bala se je vprašati.

Zdaj se je v nočni uri nagnila do tete, ki je sedela ob postelji, in kar se ni še nikoli zgodilo, je njena roka pobožala tetino lice.

«Tetica!»

«Kaj hočeš?»

«Kaj so naredili materi?»

Teti je dobro dela otrokova roka, spričo bolne sestre se je razgibalo čustvo v nji. Prijela je Dorico za obe roki in dejala:

«Tepli so se. Matí jih je hotela izmiriti. Udarili so jo s steklenico po glavi.»

«Pa zakaj njo? Saj jim nič ni storila.»

«Po nesreči, dragica.»

Dorica je razumela in na koncu razmišljanja je vprašala težko:

«Kaj ne, da mamica ne bo umrla?»

«Kako moreš misliti na to? Neumnica!» Teto je zaskalelo v prsih...

Čez nekaj dni je vročina ponehala, oči so se izčistile, val rdečice je pogнал v lica. Takrat je spoznala Dorico in jo je božala s pogledom, tudi nekaj jedi je zavžila.

Zdravniku je planil izraz radosti preko lic, nagnil se je nad bolnico in jo je vprašal na rahlo:

«Ali me poznate?»

«Kako ne? Zdravnik ste.»

«Ali vam je mráz? Ali naj zapremo vsa štiri okna?»

Mati je pomislila. Počasi in trudno je dejala: «Kako štiri? Saj je eno samo. Poleg tega čutim vročino.»

«Hvala Bogu!» je dejal zdravnik pri sebi. «Razum je v redu.» Dejal pa ni nič več. Dorica je slišala, ko je v veži naročil teti: «Rešena je. Toda, pazite nanjo. Vsaka malenkost jo lahko spravi v nevarnost...»

Dorica je pazila na mater. Kadar je zaspala, se je izmuznila skozi vrata. Skozi pritlično okno je videla v stenskem zrcalu njen obraz. Vzpela se je po zidu in opazovala, če je prebujena ali ne.

Nekoč so prišli trije gospodje in vprašali po materi. Dorica se je prestrašila. Prizora eksekucije ni mogla pozabiti.

Postavila se je na vrata. «Mame ni doma.»

Laž je bila tako resna, tako otroška ob enem, volja tako odločna, da je gospoda posilil smeh. Ta smeh je grenko padel v Doričino srce, da so ji stopile solze v oči.

Popravila je: «Mama je bolna.»

Gospodje so vstopili.

Mati se ni razburjala. Odgovarjala je mirno in počasi. «Stroške naj mi plača», je dejala. «Vse drugo mu odpuščam.»

«Ali si neumna?» je dejala teta.

«Pusti», je zamahnila mati proti nji. «Pričala sem, kar vem. To pa je moja želja; če je mogoče, naj se izpolni...»

Nekega jutra je vprašala mati teto: «Kaj praviš, ali bom danes mogla vstati?»

Teta se je nasmejala. Njena roka je obstala na čelu, ni ji vedela kaj reči.

«Kaj se smeješ? Jaz nimam časa ležati.»

(Dalje prih.)

Iz spominov Sofje Andrejevne.

(Priredil Ivan Vouk.)

olstojeva žena je po moževi smrti napisala svoje spomine, ki segajo v prva leta njenega zakona. Že iz teh spominov je razvidno, kako je nastajala družinska tragedija Jasne Poljane. Sofja Andrejevna piše:

«Grof Lev Nikolajevič Tolstoj, ki je poznal mojo mater iz svojih otroških let dalje, je bil le dve leti in pol starejši od nje. Posetil je našo družino večkrat, ko je potoval mimo nas v Moskvo. Že njegov oče, grof Nikolaj Iljič Tolstoj, je bil velik prijatelj mojega deda Aleksandra Mihajloviča Islenjeva. V avgustu 1862. je moja mati z nami hčerkami obiskala deda. To priliko smo porabili, da smo mimogrede obiskali tudi Jasno Poljano. Pri povratku nas je Lev Nikolajevič spremil v Moskvo in nas je skoraj vsak dan posečal v naši letni hiši v Pokrovsku in pozneje v Moskvi. Zvečer 16. septembra mi je vročil pismo, v katerem me je zasnubil. Do tedaj ni nihče slutil, kaj je bil smoter njegovih obiskov. Toda njegova duša je bila vznemirjena in v njegovi notranjosti se je vršil boj. Njegov dnevnik iz tistih časov poroča:

12. septembra 1862.

«Zaljubljen sem in nikoli bi si ne bil mislil, da je mogoče tako ljubiti. Kakor blazen sem, ustrelim se, če pojde tako dalje. Sinoči sem bil pri njih, ona je v vsakem oziru prelestna.»

13. septembra 1862.

«Jutri jutraj, kakor hitro ustanem, pojdem tja in povem vse, ali pa se ustrelim...»

Ko sem sprejela ponudbo Leva Nikolajeviča, sem bila samo en teden nevesta. 23. septembra zvečer sva se poročila v dvorni cerkvi Svete Bogorodice in sva se takoj podala v Jasno Poljano v novi šesterovprežni kočiji s predjezdecem. V najinem spremstvu sta bila Aleksej Stepanovič, udani sluga Nikolajeviča Tolstoja, in prastara sobarica Barbara.

Ko smo prispeli v Jasno, smo sklenili, da bomo živeli s teto Tatjano Aleksandrovno Jergolsko in da se ne ganemo več odtod. Takoj v prvih dneh najinega zakona sem postala pomočnica svojega moža, ker sem vodila gospodinjstvo in prepisovala njegova dela.

Ko so prešli prvi časi najinega zakona, je Lev Nikolajevič občutil potrebo ustvarjati, delati. V decembru 1862. je pisal v svoj dnevnik:

«Čutim v sebi silo in potrebo, kaj pisati.»

In ta sila je bila velika, ustvarila je delo in obsijala najin mladi zakon s srečo in veseljem.

Kmalu po najini poroki je Lev Nikolajevič dovršil «Polikuško» in izpilil povest «Kozaki», ki jo je izročil Katkovu za «Ruski Vestnik». Nato

je začel spis o «Dekabristih», ker se je živahno zanimal za njih usodo in delovanje. Ko je začel pisati o tej dobi, se mu je zdelo neobhodno potrebno, poročati, kaj so bili, odkod so prišli, in tako je šel od l. 1825. nazaj do l. 1805. Spoznal pa je, da se je v dekabristih motil, in leto 1805. je postalo na ta način začetek «Vojne in miru»; to delo je začelo izhajati v «Ruskem Vestniku». To povest, ki ji je Lev Nikolajevič prav nerad pustil naziv «romana», je pisal z največjo vnemo; to delo je napravljalo najino življenje izredno zanimivo.

Leta 1864. je bil že velik del povesti dovršen in Lev Nikolajevič je bral meni in svojima nečakinjama Lizi in Varji, hčerkama Marje Nikolajevne, nekatera čudovito lepa mesta iz nje, kakor hitro je končal pisati. V istem letu je v Moskvi bral nekatere odstavke dvema slovstvenikoma, in sicer Žemčuginu in Aksakovu, in nekaterim znancem. Vsi so bili navdušeni. Sploh je Lev Nikolajevič krasno bral, če le ni bil preveč razburjen. Spominjam se še, s kakšnim užitkom sem poslušala njegovo čitanje Molierovih veselih iger, ko ni bil še zaposlen z «Vojno in mirom».

Prva leta smo živeli v Jasni Poljani precej sami zase. Iz tistega časa ne bi mogla poročati nič zanimivega iz življenja ljudstva, družbe ali države: vse to je šlo mimo naju, nisva se zganila z našega posestva, nisva nič proučevala, nič videla ne vedela in se nisva za nič brigala. Jaz nisem imela nobene druge želje, kakor živeti z osebami iz «Vojne in miru», ljubila sem te osebe in sem zasledovala njih dejanja in razvijanje, kakor da so žive. Najina vzajemna ljubezen, najini otroci, zlasti pa delo z velikimi, meni tako dragimi in pozneje od vsega sveta tako cenjenimi proizvodi mojega moža, — vse to je tako izpolnjevalo moje življenje, da nisem imela drugih želja.

Le včasih, ko so bili otroci že v postelji, ko so bili rokopisi in korekture odposlani v Moskvo, sva se zvečer vsedla h klavirju in igrala * četveroročno večkrat pozno v noč. Lev Nikolajevč je imel zlasti rad Haydnove in Mozartove simfonije. Jaz sem igrala precej slabo. Tudi Lev Nikolajevič je bil očitno zadovoljen s svojim življenjem. Leta 1864. je pisal svojemu bratu:

«Tako mi je, kakor da se šele pričenjajo najini medeni tedni, in mislim, da boš med milijoni ljudi našel malokaterega človeka, ki bi bil tako srečen, kakor sem jaz.»

Nekoč mu je neka sorodnica, grofica Aleksandra Andrejevna Tolstojeva, v pismu očitala, da malo in poredko piše, nakar je odgovoril:

«Les peuples heureux n'ont pas d'histoire), in tako je tudi pri nas.»*

Vsaka nova misel, vsako novo delo, ki ga je njegov veliki duh ustvaril, ga je navdajalo z veseljem. Tako je devetnajstega marca 1865. zapisal v svoj dnevnik:

*) Narodi, ki so srečni, nimajo zgodovine.

Ravnokar me je dvignila v oblak misel, pisati o psihološkem razvoju Aleksandra in Napoleona.»

Lev Nikolajevič se je jasno zavedal lepote svojih stvaritev; zapisal je v dnevnik:

«Pesnik jemlje najboljše iz svojega življenja in ga podaja v svojih opisih. Zato so ti spisi tako lepi, ko je njegovo življenje grdo.»

Takrat pa ni bilo njegovo življenje grdo, ampak tako čisto in lepo kakor njegova dela.

S kakšnim veseljem sem prepisovala *«Vojno in mir»*. *«Zavest, da služim velikemu duhu in velikemu človeku»*, sem tedaj zapisala v svoj dnevnik, *«mi je podeljevala moč za vse»*, in v nekem pismu na Leva Nikolajeviča sem pisala:

«Prepisovanje «Vojne in miru» me dviga naravno ali še bolj duhovno. Kadar koli sedem k pisanju, me zanese v poetičen svet, in prevzame me čustvo, kakor da ni tvoj roman tako lep, ampak da sem jaz tako razumna.»

V svoj dnevnik sem tisti čas zapisala tudi:

«Ljovočka je vso zimo v razvnetem nastroju, med solzami in globokim ganotjem piše. Njegov roman «Vojna in mir» se mi zdi nekaj izrednega! Vse, karkoli mi iz njega bere, me gane do solz.»

Še leta 1865. sem pisala možu iz Moskve, kamor je odpotoval, da gre po zgodovinsko snov za svoje delo:

«Danes sem prepisovala in brala nekaj naprej, česar nisem še poznala, in sicer ono mesto, ko nastopi ubogi obvezani starček Mak sam, da prizna svoj poraz, medtem ko ga radovedni pribočniki obkole in se on bori proti solzam, dalje njegovo snidenje s Kutuzovim. To mi je silno ugajalo in občutila sem potrebo, ti o tem pisati.»

V novembru 1866. je Lev Nikolajevič pogostoma zahajal v muzej Rumjanceva in bral tam vse, kar se je nanašalo na proste zidarje. Predno je odpotoval iz Jasne Poljane, mi je vselej pustil prepisovalno delo. Ko sem ga dovršila, sem ga odposlala v Moskvo, in o neki taki priliki sem pisala možu:

«Kaj si odločil glede romana? Zelo sem ga vzljubila. Ko sem odposlala rokopis v Moskvo, mi je bilo pri duši, kakor da sem poslala svojega otroka nekam daleč v velikem strahu, da se mu kaj ne pripeti.»

Večkrat sem se pri prepisovanju čudila in nisem razumela, zakaj je bilo to ali ono mesto, ki se je meni zdelo tako lepo, popravljeno ali črtano, in vesela sem bila, če je bilo zopet sprejeto. Včasih se je zgodilo, da je zahteval nazaj že odposlane korekturke pole in jih na novo prepisal, ali pa je brzojavil, naj zamenjajo kako besedo. Tako sem se bila poglobila z vso dušo v to, kar sem prepisovala, da sem sčasoma sama čutila, če ni bilo kaj prav, tako na primer, če se je kaj ponavljalo ali pa če je bil kakšen stavek predolg. Opozorila sem na vse to Leva Nikolajeviča. Včasih se je veselil mojih opazk, včasih mi je razložil, zakaj mora ravno tako biti,

pripomnil pa je pri tem še to, da ne leži stvar v malenkostih, ampak v celoti.

Prvo, kar sem prepisala s svojo sicer nelepo, toda razločno pisavo, je bila «Polikuška», a pozneje sem se dolga leta posvetila temu delu z užitkom in navdušenjem. Nekatera mesta iz «Vojne in miru» in iz drugih del je bilo treba mnogokrat na novo prepisati. Nekatera pa, kakor opis lova pri stričku v «Vojni in miru», so se posrečila, kakor da so bila vlita. Spominjam se, kako me je Lev Nikolajevič poklical v svojo delovno sobo in mi prebral poglavje, ki ga je bil ravnokar dovršil, in kako sva ga bila oba vesela in se smejala.

Ko sem prepisovala poetična in lepa mesta iz del svojega moža, sem pogostoma jokala, toda ne zgolj od ganotja, ampak tudi od umetniškega navdušenja.

Globoko sem bila užaljena, ko je Lev Nikolajevič nenadoma prišel v slabo voljo, ker da mu njegov roman ne ugaja in da je žalosten. To razočaranje je prišlo posebno do izraza l. 1864, ko si je zlomil roko in sem mu pisala v Moskvo:

«Kaj se ti je pripetilo, da si tako hkratu izgubil veselje do vsega? Povsod Ti je žalostno pri duši, nič Ti ni prav. Čemu se žalostiš in povešaš glavo? Spomni se vendar, kako si se veselil svojega romana, kako si vse dobro pretehtal, in sedaj ti hkratu ne ugaja več! Ne, ne, to ne sme biti!»

Če je Lev Nikolajevič za nekaj časa prestal delati, mi je postalo dolgočasno, in sem mu pisala: *«Ah, pripravi mi kakšno delo!»* Ko je v Moskvi prodal Katkovu prvi del «Vojne in miru» za «Ruski Vestnik» in dal prepisati rokopis po njegovem tajniku Ljubimovu, me je to užalilo in pisala sem možu: *«Tako težko mi je bilo, da si prodal svoje delo! Strašno! Tvoje misli, tvoja čustva, tvoj talent, da, tvoja duša — in vse to je prodano!»*

Ko je Lev Nikolajevič dovršil «Vojno in mir», sem ga prosila, naj izda to krasno epopejo kot knjigo ne pa v časopisu, s čimer je soglašal. Kmalu nato je izšla sijajna ocena N. N. Strahova, o katerem je Lev Nikolajevič rekel, da je z njo uvrstil «Vojno in mir» na častno stopnjo, kjer se bo to delo trajno vzdržalo. Toda tudi ne glede na to, je Tolstejeva slava silovito naglo naraščala, njegovo slovstveno delovanje je postajalo vedno više in vedno bolj cenjeno in kmalu so ga začeli občudovati vsi narodi in vsi sloji.

Kneгинja Paskijeveča je bila prva, ki je v dobrodne namene prevedla v francoščino «Vojno in mir»¹⁾; Francozi so se sicer čudili, toda vedeli so ceniti delo ruskega pisatelja.

Med mojimi papirji je prepis nekega pisma Turgenjeva, ki ga je pisal Edmondu Aboutu, v katerem je «Vojno in mir» visoko ocenil. Med drugim

¹⁾ Pariz 1879.

piše 20. januarja 1880: «...Un des livres les plus remarquables de notre temps» in «Ceci est une grande oeuvre d'un grand écrivain et c'est la vraie Russie.»*)

L. 1869. je bilo prvo izdanje «Vojne in miru» dotiskano in kmalu razprodano, nakar je sledila druga izdaja. Originalna je bila Ščedrinova sodba o tem delu; zaničljivo je izjavil, da ga «Vojna in mir» spominja na brbljanje pestunja in babic.

Ko je Lev Nikolajevič izvršil to veliko delo, ni bila njegova ustvarjalna sila nikakor že ugasnila. Nove načrte je snoval njegov duh. Tedaj je začel proučevati dobo Petra Velikega, vendar pa si vkljub vsem prizadevanjem ni mogel napraviti prave predstave o vsakdanjem življenju tiste dobe. O tem sem tedaj pisala sestri:

«Vse osebnosti iz dobe Petra Velikega stoje v zunanosti dovršeno pred menoj: v krajih, z orožjem, po obnašanju; toda ne dihamo še; morda pa bodo vendar še oživele.»

Te osebe pa niso mogle oživet. Deset različnih začetkov je napisanih o tem delu iz dobe Petra Velikega.

Nekaj časa je Lev Nikolajevič mislil, da bi napisal povest o zastavonoši Miroviču, toda ni izvršil načrta. V letu 1870. mi je rekel, da ga mika napisati povest padle ženske iz visoke petrograjske družbe, in stavil si je nalogo, opisati življenje te ženske, ne da bi jo pogubil. Ta načrt je pozneje izvršil z novim romanom «Ana Karenina», in prav dobro so mi v spominu okolnosti, v katerih je začel pisati ta roman.

Svoji stari teti Tatjani Aleksandrovni Jergolski v veselje sem poslala njenega krščenca, mojega sina Serjožo, da bi ji bral «Bjelkinove povesti» Puškina. Pri tem je zadremala in Serjoža je pustil ležati knjigo na mizi v sprejemnici, medtem ko je on šel v otroško sobo. Lev Nikolajevič jo je vzel v roke in prebral iz nje neko mesto, ki se je začelo: «Gostje so se zbrali v letnem dvorcu grofa L.... Kako lepo, kako preprosto» — je rekel Lev Nikolajevič. — «Naravnost k predmetu. Tako se mora pisati. Puškin je moj učitelj.» Tistega večera je Lev Nikolajevič začel pisati «Ano Karenino» in prebral mi je začetek; po kratkem uvodu, ki je govoril o družinah, je takoj napisal: «Vse je bilo zmedeno v hiši Oblonskih...» To je bilo v marcu 1872.

Ko je bil prvi del Ane Karenine dovršen in mi je izročil drugi del v prepis, je Lev Nikolajevič nenadoma prekinil svoje delo, ker ga je vnovič prevzelo veselje do vzgojeslovja, o čemer je pisal l. 1874. grofici Aleksandri Andrejevni Tolstojevi: «Zopet sem se poglobil v vzgojeslovje kakor pred desetimi leti. Pišem roman, toda ne morem se ločiti od živih ljudi, da bi se ukvarjal z namišljenimi.»

*) Ena najznačilnejših knjig našega časa. To je veliko del velikega pisatelja in je resnična Rusija.

Kakor mi je bilo težko poleg izpolnjevanja mojih materinskih in hišnih dolžnosti pomagati možu pri pisanju, tako sem pozneje to delo silno pogrešala, in komaj sem čakala, da bi se mož vnovič posvetil svoji umetniški nagoli.

Razmere, v katerih je pisal «Ano Karenino», so bile mnogo težje kakor za časa pisanja «Vojne in miru». Takrat sva živela še v neskaljeni sreči, od takrat pa so nama pomrli zaporedoma trije otroci in dve teti. Tudi jaz sem zbolela, posušila sem se, bruhalo kri in križ me je bolel. To je Leva Nikolajeviča vznemirjalo, in ker je bil takrat v Moskvi zaradi predstoječe kure s kobiljim mlekom, je naročil profesorju Saharinu, naj me poseti. Zdravnik je dejal: «Morda niso živci v redu,» nakar je še očitačo pristavil: «Vsekakor ste jo premalo čuvali.» Prepovedal mi je, ukvarjati se s poučevanjem otrok in prepisovati; tudi mi je predpisal molk. Potrebovala sem mnogo časa za okrevanje, tem več, ker sem morala prebiti poletje v zelo neugodnih razmerah na Samarskih stepah zaradi zdravljenja s kobiljim mlekom, ki ga pa nisem prenašala. Bolna in potrta, kot sem bila, sem pisala sestri: *«Levov roman se tiska in pravijo, da ima velik uspeh. V meni se zbujajo, poseben občutek, da je pri nas doma vse žalostno, ko nas istočasno povsod proslavljajo.»*

Po «Ani Karenini» je Lev Nikolajevič želel očistiti naše narodno slovstvo in vnesti vanje dela bolj nravnega in umetniškega značaja, zato je napisal vrsto povesti in legend, ki so me tembolj navdušile, ker sem se mogla iz vse duše zavzeti za namen, kateremu so imele služiti.

Spominjam se, kako sem nekoč na vseučilišču prisostvovala čitanju teh legend. Pisala sem o tem Levu Nikolajeviču v Jasno Poljano:

«Legende so dosegle ogromen uspeh. Profesor Storošenko jih je krasno čital. Občinstvo je tvorilo večinoma dijaštvo. Vtis, ki so ga te povesti napravile, je bil ta, da so pisane v izredno jedrnatem slogu, ne ena beseda ni odveč, da povsod zadenejo v živo, smotreno kakor akord. Mnogo vsebine, malo besed in do konca zadovoljive.»

Vse te knjige so bile napisane v najsrečnejših letih najinega zakona.

V začetku najinega zakona sva imela malo obiskov. Nekoč je prišel k nam Sologub, pisatelj «Tarantosa», z dvema sinovoma, razumen in ljubezniv človek, ki nam je bil vsem všeč in ki si je pridobil posebno mojo naklonenost, ker je dejal Levu Nikolajeviču: «Kakšen srečnejš ste vi, da imate tako ženo.» Meni je rekel tele besede: «Vi ste izvrstna pestunja za talent svojega moža, daj Bog, da bi vse življeje na tej poti vztrajali.» Tega prijateljskega in modrega nasveta grofa Sologuba nisem nikdar pozabila in sem se vedno po njem ravnala, če so mi le moči dopuščale.

(Dalje prih.)

Geisha. (Bajka. — Zvona Primčeva.)

Daleč tam sredi nedoglednega morja se nahaja čudovita dežela, kraljestvo prečudne lepote, kjer domujejo rože sladkih imen: laminaceje, kamelije, manjolijaceje in so tetrevi zlati in srebrni. Riževa polja se vrste v nepreglednost; zvesto bdi nad njimi boginja Amaterasu. Svet je čudovito pester, iz sladkih aolin prehaja v nebotične vrhove, kakor je velikan Asamajama, ki v hudih časih bljuje ogenj. Toda to le tedaj, ko se stvarnik vesoljstva, vsemogočni Amida, razsrdi nad svojimi otroki. — — Drugače je dežela mirna ko cvet kamelije in blesteča ko perje ptice fung-huang.

Po logih, med belimi brezami se šetajo sladkotihe geishe, nežne ko list manjolijaceje. Šepetaje si ponavljajo čudno lepe stihe «Manjoschu» in razglablajo ljubezni iz «Monogatari».

Ene pa ni med njimi. Nežnomala A-tsi-an je zbežala sama s svojim žalostnim hrepenenjem v gaj na Asamajamo. Nje oči žejno iščejo. — — Daleč, daleč tam blesti morje; tam je odšel... Kam? Misli male A-tsi-ane izgublajo smer. Svet je tako zelo velik. A on se vrne, solčno lep ko junak Taikosama. Vrne se, je vedno njen...

Geisha se zamisli v ono jutro, ko je priletel šopek kamelij v njeno sobo in je pod oknom zaihtela njegova pesem:

«Geisha, ti dete ljubó,
kako težko je slovó —
ti nočnih pravljič prelest,
s poljubi odpíj srca žgočo bolest!
A-tsi-an, sladka geisha,
ko kamelija vzdúhti,
nežna kot ti —
geisha, čarobni moj cvet,
tedaj povrnem se spet...»

Kamelije že odpirajo čaše. A-tsi-an čaka. Glava mogočnega Asamajame blesti v solncu. Mala geisha ve, da domujeta v njej ogenj in smrt. Grozna misel vstaja v njej. — —

Kamelije so se razcvetele. A-tsi-an čaka v strašno-bolnem hrepenenju:

«Geisha, čarobni moj cvet,
tedaj povrnem se spet. — —»

V njej kriči ljubezen, vsa blazna...

Neko jutro, še predno je prva kamelija odprla prelestno čašo, je mala A-tsi-an planila v Asamajamo, med žareče kamelije, ki domujejo globoko, globoko — —

«Geisha, sladka geisha,
ko kamelija vzgori,
vroča ko ti...»

Iz zbirke „Večna plamenica“. (Karlo Kocjančič.)

V nenavadno spomladanskem februarju 1925. v Ljubljani.

Nekaj, kar me je ganilo;

nekaj, kar se je misli mojih oklenilo in se z njihovimi živečimi podobami v mojih upokojenih nočnih sneh prikazuje:

Ko sem se šetal v večernem somraku sam zase med vrtovi, sem videl vejo poganjajočega drevesca odražati se z ostro očrtanim obrisom z akvamarinske trdine neba.

(Na zatonu dva zaostala pramena, škrlatni in oranžni, iz spektra dneвне luči; od iztoka prvi šepeti zvezd.)

Komaj rojeni lističi na veji so se v nemem začudenju pred božajočo roko vetrnjaškega večernika stisnili k materinemu telesu in se pomirjali, sesaje iz njenih nedri sladki sok življenja.

Bolj bi me ganili ne moglo.

Kajti v tem kratkem hipu sem spoznal, da sta slehernemu nastajajočemu življenju rast in namen natančno zagotovljena po tej veliki naši čudotvornici naravi:

s toplim žarkom solnca;

z božajočim dihom vetra spočetnika;

z neusahljivim vrelcem materine krvi.

Pismo. (Srečko Kosovel.)

Umetnost je religija modernega življenja. Kajti bistvo religije je usmerjanje življenja h končnemu cilju. Umetnost pa nam odpira vrata v pravo življenje, odstira zaveso pred neznanim, ki se skriva za vsakdanjostjo. Resnično obliko vesoljstva hoče spoznati, odkriti pravi obraz stvari, spoznati hoče pravice življenja, ki ga oblikujejo, poživljajo in presnavljajo. Umetnost je živo spoznanje. Ni kakor znanost, ki nam kopiči »objektivne« izsledke, pa nam vseeno ne more povedati, kaj je življenje, kaj je tisto, kar ga večno napaja, giblje; tudi se ne vprašuje kakor znanost za »trajne« zakone življenja. Trenotka išče in v trenotku sporno življenje: doživi ga. V tem trenotku se duša strne z življenjem in ga doume. V tem je bistvo umetnosti: živi stik med človekom in človekom, človekom in okolico, med človekom in vesoljstvom. Zato sodobnost vedno bolj prezira okorelo racionalno obliko, ker ta oblika le redkokdaj preplavi človekovo dušo, da vzvalovi in zaživi. Zato se sodobnost toliko bavi z iskanjem novih oblik, (v katerih vidijo nasprotniki moderne le »artizem«) ker hoče, da bo ta oblika najbolj točen izraz popolnega doživetja, ki naj upliva skozi to organično obliko neposredno. Skrivnost nove oblike leži v doživetju.

* * *

Čas je rodil to potrebo. Civilizacija. Frak, rokavice in knjiga o lepem vedenju. Nastal je dvojni obraz človeka: civilizirani in elementarni. V prvem prevladuje forma, družabni običaj, v drugem resničnost. Ob

civilizirancu ti je mraz, ob resničnem, odkritem človeku nikoli. Naj sovraži, naj ljubi, naj zaničuje, ubija, obupuje, naj bo karkoli: vedno čutiš, to je človek, resnični človek.

Umetnost pa ne potrebuje civilizacije. Ona hoče človeka. Zato razbija okorelo, priznana umetnostno obliko, ki je postala norma civilizirancem, razbija to formo, ki ji je ob njej mraz.

Resničnega človeka hoče, ki naj se zrcali sam v svoji pravi obliki. S tem je tudi moderna umetnost upravičena. V njej se srečata človek in človek, do smrti izmučena, od strašnih izkušenj življenja, v njej se spoznata človek in priroda, obsodena po človeškem pohlepu, v njej se strneta človek in vesoljstvo in človek ni več sam. Eno je z ljudmi, prirodo in vesoljstvom. V tem leži religioznost umetnosti.

* * *

Disharmonija pospešuje razvoj. Medsebojni boj različnih življenjskih tokov in tvorb pospešuje gibanje, rast. Nastajanje in propadanje, oboje je razvoj, oboje je ritem vesoljstva. Zato prikazuje umetnost oboje, kajti oboje pomeni le dvojni obraz porajanja.

* * *

Zato: ni bistveno, da iščemo v umetnosti »večne lepote«, bistveno je to, da v njej spoznamo človeka, da v njej doživimo življenje. Kajti umetnost ni tukaj zato, da jo esteti spravljajo v muzeje svojih filozofskih sistemov, odkoder sije medli soj njim lastnega muzejskega duha, umetnost je zato tu, da nas poživlja, da nas potaplja v globine elementarnega, resničnega življenja, da nas napaja s fluidom življenjskega. To je njen edini in pglavitni namen.

Edino s tega stališča nam je vsa umetnost lahko razumljiva, a brez tega spoznanja popolnoma nedostopna.

□□□□□

Bajka. (Srečko Kosovel.)

V samotni hladni izbi
živel je pesnik nekoč,
pred oknom rujave strehe
in v sobi in v srcu noč.

In le ena lučka svetila
v dolino je odnekod,
prikazala spet se in skrila
in zopet tema povsod.

Le eno dekle je živelo,
o, daleč, o, onkraj gorâ,
med njima samotne doline,
on, ona: vsak zase: sama.

Navadno vedno tako je,
in vendar se čudijo vsi,
kako se pri pesniku vsakem
isti motiv ponovi.

□□□□□

O rahitiki. (D. A.)

rugl naziv za rahitiko je angleška bolezen in sicer zato, ker je ta bolezen najbolj razširjena v Angliji. Marsikdo se bo začudil in vprašal — kako je to mogoče, ko je vendar Anglija v vrsti najnaprednejših držav. Saj to je ravno. Baš zato, ker je napredna, trpi na tej bolezni: rahitika je poleg drugih tudi en davek na civilizacijo. Pri starih Grkih in Rimljanih ni bilo te bolezni. Proučevali so pojavljanje rahitike med Japonci in so videli, da se je začela širiti tedaj, ko so ljudje izšli iz svojih malih hišic ter se začeli naseljevati v kamenitih hišah velikih mest. Istotako ne poznajo rahitike zamorci, dokler živijo v svoji domovini na prostem — pač pa se močno širi med njihovimi izseljenci po Ameriki. Industrija in velika mesta z vsemi svojimi posledicami so prinesla to bolezen na nas.

Kakšna je ta bolezen? Navadno se misli pod rahitiko enostavna bolezen kosti. Vendar to ni točno, kajti bolezen je splošna — zadevuje tudi mišičevje, živčevje, ves organizem. Glavni znaki pa se res nahajajo na kosteh. Bistvo teh izprememb tiči v tem, da kosti ne poaknijo, kakor bi morale, in da ostanejo radi tega dalje časa mehke. Kosti zadobijo namreč svojo trdoto tedaj, ko se v njih vsedejo razne apnenčeve soli (predvsem kalcijeva, potem fosforjeva sol). Radi mehkode kosti nastanejo razne izpremembe, ki jih vidimo več ali manj še dolgo, ko ni več nobenega sledu o bolezni. Moramo torej ločiti bolezen od njenih posledic.

Bolje razumljiva bo vsa stvar v naslednjih vrstah, kjer bom pokazal, kako se rahitika pojavlja. Pri obolenju opazamo neko pravilnost, ki se odraža v tem, da zadeva bolezen one kosti, ki se oni hip najmočnejše razvijajo. Tako se na pr. v prvih šestih mesecih detetovega življenja najbolj razvijajo kosti glave in ako ob tem času otrok oboli na rahitiki, se bolezen pojavi ravno na omenjenih kosteh. Tu se posebno nad zatilnikom otipajo posebna mehka mesta, ki se dajo vtisniti. Jamica na temenu ne izgine tako hitro, lahko ostane odprta do konca prvega leta. Tako se javlja bolezen, a posledica njena je — štirioglasta glava. Pri ležanju se namreč mehke kosti polagoma tako udajo, da nastane oglata oblika s »štrlečimi rogovi« na čelu.

Od šestega meseca dalje se kaže rahitika na zobeh — ki jih ni. Radi mehkode zobje nimajo v sebi tiste sile, da bi mogli prodreti, in rahitičar zastonj čaka v šestem ali sedmem mesecu na »prvega« — usojeno mu je, da ostane morda še mesece in mesece brez zob. In poznejši — t. zv. rahitični zobje imajo na sebi taka svojstva, da še v poznejših letih kažejo na rahitiko mlajših let. V tem času se pojavljajo tudi izpremembe na prsnem košu in na trupu sploh. Rebra pri težji rahitiki močno otežujejo dihanje, radi česar so v takih slučajih zelo nevarne bolezni dihal, kakor: bronhijalni

katar, oslovski kašelji, ošpice i. dr. Ko začenja rahitični otrok sedeti, se mu mehka hrbtenica pod težo gornjega telesa zvije in ako se ne pazi in se bolezen ne zaustavi, ostane hrbtenica trajno skrivljena — nastane grba. Pri sedenju si otrok zvije tudi roke, na katere se naslanja.

Doslej je bilo govora o več ali manj lahki obliki rahitike. Težjo obliko imamo v rahitiki nog. V začetku vidimo tam, kjer prehaja hrustanec v kost, t. j. na koncih dolgih kosti rok in nog odebeline. Prav se pa pokaže bolezen na nogah šele koncem prvega ali tekom drugega leta, tedaj namreč, ko otrok shodi. Videli smo že, da se bolezenski znaki pojavijo šele tedaj, ko se izvaja pritisk na mehke kosti. Tako se tudi noge skrivijo pod silo telesne teže. Pri nekaterih silijo pri tem kolena narazen (noge v obliki črke O), pri drugih pa drsajo druga ob drugo (oblika črke X). Po minuli bolezni se kosti v poznejših letih (4-6) več ali manj izravnavajo, ako ni bila bolezen prehuda. Neozdravljene oblike se lahko pozneje kirurškim potom popravijo do gotove meje. V poznejših letih se rahitika redko pojavlja, a kadar se pojavi, govorimo o «pozni rahitiki». Neozdravljena rahitika otrok, ki se nahajajo v slabih higijenskih prilikah, pa lahko traja leta in leta.

Poleg teh pojavov na kosteh imamo še druge, iz katerih vidimo, da je rahitika, kakor omenjeno, splošna in ne samo kostna bolezen. Taki otroci so lahko razdražljivi — močno se «derejo». Ako jih pa pustimo pri miru, so zelo mirni, apatični. Nekateri se duševno slabo razvijajo, pozno na pr. izpregovorijo — drugi se razvijajo normalno, — zopet drugi kažejo celo večjo inteligenco. Drugače so otroci večinoma slabokrvni, slabih ter ohlapnih mišic in njihova prebava mnogokrat ni v redu. Često jih muči bronhijalni katar. Mnogokrat otroke prijemljejo krči. Rahitika je tudi glavni vzrok tetaniji, posebni bolezni, ki se odraža v raznih krčih in ki postane zelo nevarna, ako pride do krčev v grlu in sapniku. Predaleč bi zašel, ako bi hotel natančneje razpravljati o tem.

Zdaj ko smo spoznali bolezen na zunaj, si oglejmo malo bližje še njene vzroke. Nekoliko časa so mislili, da nosi krivdo za bolezen hrana, v kateri primanjkuje kalcija, one snovi torej, iz katere večinoma sestoji kost. Že uvodoma sem pa namignil na drugo pot, na stališče sedanje zdravniške znanosti. Pravi vzrok rahitike je slaba, nepravilna prehrana in pomanjkanje svetlobe, solnca. Pod slabo prehrano ne smemo misliti enostavno pomanjkljivost v živežu — ne, lahko je popolnoma zadostna, da, celo obilna hrana, a je vendar slaba. Novejša raziskovanja so jasno dokazala, da za normalno življenje ne zadostuje le hrana, ki vsebuje gotovo količino beljakovin (meso, jajca, sir itd.), maščob, ogljikovih hidratov (sladkor in škrob v obliki kruha in drugih močnatih jedi), raznih kovinskih soli in vode. Videli so, da so živali pri poizkusih vkljub zadostni taki hrani propadale. S tem so prišli do spoznanja, da so poleg navedenih za življenje potrebne še neke druge snovi, ki so jih nazvali vitamine. Razlikujemo tri vrste vitaminov. Eden med njimi je takozv. antirahitični

vitamin (ali A-vitamin), ki je neobhodno potreben za telesno rast in prav posebno za rastenje kosti. Brez njega organizem nima sposobnosti, da vzame iz hrane kalcij in ga namesti v kosteh. Da ne bi vitamini predolgo ostali samo megleni pojmi, jih bom takoj malo obrazložil, vsaj onega, ki nas tu zanima. Vitamini so namreč snovi, ki se nahajajo med ostalim živežem in sicer v različnih množinah — nekatera hrana jih vsebuje mnogo, nekatera malo ali nič. Tako se nahaja mnogo antirahitičnega vitamina v mleku, surovem maslu, smetani, listnatih zelenjavi, mesu, loju in ribjem olju. Nič ali malo pa ga je na pr. v svinjski masti, kruhu, raznih žitih. Pri tem je treba znati, da izgine vitamin iz vsakega živeža, ako ga dolgo kuhamo (posebno v kuhinjah za velike množice), kakor tudi pri sušenju (zelenjave), konzerviranju (mesa) in kondenziranju (mleka). Sveža hrana je torej ona, ki edino oz. pred vsem vsebuje vitamine. Pri uživanju hrane brez vitaminov se pojavijo bolezni, ki jih nazivljemo avitaminoze. Med nje spada tudi rahitika. Hrana, v kateri ni ali primanjkuje antirahitičnega vitamina, je torej prvi in glavni vzrok rahitike.

Zdaj bo razumljivo, zakaj je bolezen najbolj razširjena po industrijskih mestih, kjer ni dovolj sveže hrane na razpolago in kjer je toliko ljudi stisnjenih v tesna, vlažna stanovanja brez zraka in solnca. Taka »stanovanja« niso samo leglo rahitike, temveč nebroj drugih bolezni — sploh je občudovanja vredna ona korenika, ona žilava narava, ki kmalu ne podleže takim razmeram. Lep dokaz za to, da sta omenjena vzroka bolezni resnična, je to, da je rahitika mnogo bolj razširjena pozimi kot poleti. Statistike kažejo, da oboliijo na rahitiki glave predvsem v jeseni rojeni otroci (ki radi tega zaslužijo največjo pažnjo). Na eni strani ob zimskem času ni toliko sveže hrane na razpolago, na drugi strani pa matere iz prevelikega strahu pred prehlajenjem zapirajo svoje otroke skrbno v svojih stanovanjih in ne dovolijo ne zraku ne solncu dostopa do njih.

Iz vsega navedenega se lahko sklepa na zdravljenje rahitike. Najgloblji vzrok tiči v nepravilnem življenju, večinoma vsled nerazumevanja. In zato mnogokrat vodi že samo spoznanje do zmage — ko si spoznal, odkod izhaja zlo, si naredil največji korak v borbi proti njemu. Potem ko si spoznal bistvo, naredi še en korak naprej, pa si pri kraju: odstrani vzroke in pogoje za zlo in odpravil si zlo.

Najboljše zdravilo bolezni bodi vsakemu — skrb, da ne oboliš. Kako naj varujemo otroka pred rahitiko? Nuditi mu moramo predvsem hrano, ki vsebuje dovolj antirahitičnega vitamina, torej: surovo maslo, sveže mleko («mleko izpod krave», ako je krava zdrava in pašena na bogatih pašnikih). Na drugi strani se moramo kolikor mogoče ogibati hrane, kjer je malo A-vitamina. Tako hrano mora uživati seveda tudi mati, dokler je dete pri njenih prsih. Poleg tega je otrokom potrebno solnce. Tudi po zimi treba nositi oz. peljati otroke na prosti zrak in solnce. Seveda je posebno pri dojenčkih potrebna gotova pažnja. Prevelika bojazen pa ni

na mestu, rodi krmežljavce in slabiče — kaj takega si, matere, vendar ne želite. Zatorej le na zrak in na solnce z otroki.

To velja že za zdrave otroke, prav posebno pa seveda za obolele. Tedaj se moramo gornjega čim strožje držati. Važno je pri tem, da spoznamo bolezen ob njenem prvem začetku. Čim prej se rahitika začne zdraviti, tem prej se ozdravi. Posebno važne so zato one prve izpremembe na glavi, ki jih prepozna zagotovo le zdravnik. S primernim uravnavanjem detetovega življenja se bolezen zaustavi. Ob brezbriznosti njegovih skrbnikov pa napreduje do vse težjih oblik, tudi do takih, ko postane vsako sredstvo brez uspeha. Rahitični otrok je potreben posebne nege z ozirom na duševni svoj razvoj, ker kaj rad zaostane, ako ga zanemarjamo. Posebne mere treba podvzeti takoj, ko smo opazili grbo. Da se hrbtenica ne skrivi, je potrebna trda posteljica, a s posebnimi telesnimi vajami treba ravnati izkrivljeno hrbtenico. Velika nevarnost grozi ob času, ko otrok shodi. Ne smemo ga siliti v to, dokler ima mehke kosti, ker se mu sicer skrivijo. Zelo dobro je večkratno kopanje. »Zdravila« za bolezen pa imamo v zgoraj naštetem živežu z antirahitičnim vitaminom. Najboljše je že itak dobro znano ribje olje, ki kaže zelo lepe uspehe pri zdravljenju rahitike. Kot nadomestilo za naravno solnce se uporablja posebno ob zimskem času takozv. umetno solnce (kremenjakova svetilka).

Glavna in najboljša sredstva proti rahitiki so v naravi, dana so vsakomur — samo sezite po njih.

Le pogumno! (Ksaver: Meško.)

Peljal sem se po cestni železnici. Meni nasproti je sedel gospod srednjih let. Na nekem postajališču je vstopil velik in močan že starejši gospod, v obeh rokah držeč večje in manjše zavoje. Ni še utegnil sesti, ko je sprevodnik dal znamenje in voz se je z močnim sunkom zgenil. Novodošli gospod se je zagugal, se opotekel ter stopil gospodu meni nasproti z vso svojo ne posebno neznatno težo na čevlji.

«Oprostite, gospod, oprostite!» se je opravičil naglo in toplo. «Hudo vas je moralo zaboleti: tak hrust, pa vam z vso močjo stopim na prste! Sicer bi bil res še pal!»

«O, nič, nič — prosim,» je s poltihim, vdanim glasom miril gospod meni nasproti. Še nasmehnil se je, hoteč s tem podkrepiti zagotovilo, da nič ni; a sem dobro videl, da so se mu oči napolnile s solzami zaradi s silo zadržane bolečine.

Novodošli gospod je odložil zavojčke, sedel ob neznanca ter se v vidni zadregi še in še opravičeval ter se hudoval sam nase zaradi svoje neokretnosti in nerodnosti. Da je deloma kriv tudi sprevodnik, niti omenil ni.

Molče sem gledal prizor. Pa sem mislil: Kako mu je težko, da je proti volji povzročil neznanemu človeku bolečine! A kolikokrat stopajo v življenju ljudje hote in vede bližnjemu prav na srce in mu zavedno in namenom povzročajo boli. In ko vidijo, da trpi, jim ni najmanj težko, ne obžaljujejo, se prav nič ne opravičujejo. Še vesele se bolesti bližnjega in če vidijo, da se ne brani ali se morda ne more braniti, postajajo še drznješi, še bolj neusmiljeni in si govore: «Le pogumno! Dajmo ga še! Le pogumno!»

Žena kot skladateljica. (Milica Stupanova.)

a ogromni stavbi sodobne glasbene umetnosti je delež žene relativno zelo majhen. Nikoli ni žena vplivala odločilno na razvoj glasbe, le malokatera se je bila povzpela tako daleč, da je mogla hoditi po izhojenih potih, skladati v smereh, katere so začrtali moški. Jasno sliko tega nam nudi že zgodovina slovenske umetnosti. Imeli smo in še imamo dobre slikarice in (vsaj eno) kiparico, prav dobre pesnice in pisateljice, ki so ustvarile v liriki in epiki vzorna dela, dočim si je obdržal polje dramatike mož zase, in nimamo niti ene skladateljice. Podobne razmere so tudi pri vseh drugih narodih. To je tembolj čudno, ko ve vendar vsak glasbeni učitelj povedati, da so deklice povprečno veliko bolj glasbeno nadarjene kot dečki. Vzrok je iskati deloma v tem, da žena, pri kateri prevladuje čustvo, ne zna ravnati z golo, abstraktno, vseh zunanjih sredstev prosto obliko skladb, v nepravilni vzgoji učiteljev in starišev, ki navajajo deklice vedno samo k reproduktivnosti v glasbi, torej samo k učenju klavirja, gosli, solopetja itd., nikoli pa ne gojijo z njimi predmetov, ki so potrebni za samostojno ustvarjanje, kakor nauk o kompoziciji, kontrapunkt, instrumentacijo in drugo. Mnogo krivde ima tudi preenostransko poudarjanje in pretirano zanimanje za modo. Ako hoče srednje situirana žena korakati v obleki s svojimi sestrostrami v eni vrsti, ako neče veljati za nekaj živ anahronizem, si mora svojo garderobo neprestano popravljati, da zamore vsaj delno slediti vsem kapricam mode, kar ji vzame skoraj polovico prostega časa. Šele kadar se bo žena popolnoma osvobodila modnih tiranij in diktatur iz raznih modnih centrov, si bo pridobila časa za študiranje, vglabljanje in ustvarjanje, in šele takrat bo postala uvaževanja vredna, opasna moževa tekmovalka.

Nekako od pričetka 19. stoletja naprej se je počela žena v večji meri zavedati svojih pravic, svoje notranje vrednosti. Logično je sledilo spoznanje, da ženi ni končni namen biti moževa igralka, v najboljšem slučaju zrcalo njegovih dobrih ali slabih lastnosti. Od tedaj datira tudi poglobljeno zanimanje za vse panoge znanosti in umetnosti, torej tudi za skladanje. V tem prednjačijo Germanke, katerim je bila osamosvojitve lažja, ker sta pri njih um in volja najjačje razvita. V njihovih vrstah najdemo tudi najboljše skladateljice, dočim so Romanke le malo skladale, Slovanke pa skoraj nič.

Ako pregledujemo glasbena dela, katera so ustvarile žene, vidimo, da so gojile v prvi vrsti miniaturne skladbe, predvsem samospeve s spremljevanjem klavirja. Njih dela na tem polju so edina, katera dosegajo, mnogokrat celo prekašajo enaka moška dela, ker je pri pesmi pač odločilno globoko čustvovanje in natančna izdelava, dočim je oblika prosta. Dalje so ustvarile žene še tudi dobre instrumentalne skladbe, posebno za klavir. A tudi tu opažamo, da so gojile večinoma le skladbe prostih oblik, torej karakterne ali salonske komade (idile, arabeske, uspavanke itd.), dalje pesmi brez besed, etude, fantazije, transkripcije, parafraze in podobno. Manj so se jim že posrečile skladbe, pri katerih je predpisana stroga oblika ali kjer dela težkoče kontrapunkt. Tako opažamo, da odpove žena včasih že v navadni zborovski skladbi. (Zanimivo je, da ni imela polifonska doba 14. do 16. stoletja niti ene skladateljice).

Če pretehtamo vsebino del, ki so plod ženinega ustvarjanja, vidimo, da gre njeno ustvarjanje sporedno večinoma le s francoskim senzualizmom (da ponazorim glasbeno vsebino z raznimi filozofičnimi strujami). Materijalizacija duševnosti pri filozofih francosko-angleške smeri, prekomerno poudarjanje važnosti empirike je najbolj prijalo notranjemu doživetju in ustvarjanju žene, katera vsled tisočletne omrtnosti ni bila dostopna drugim filozofičnim dogmam. Na tej stopnji doživetja in ustvarjanja so ostale skladateljice po večini še do danes, za kar imamo najboljši dokaz v osladnih skladbah

Parizanke Chaminade. Cilj jim je le takojšni neposredni uspeh. Smer nemških filozofov, zlasti Kanta, ki je stremela za podušeavljenjem materije in so pod njenim dojmom nastala grandiozna dela, kot na pr. Bachov Matevžev pasijon, je šla neopaženo in neobčuteno mimo žene. Ko je Mozart dvignil glasbo do izražanja osebnih občutkov, do subjektivnosti, je imel dovolj naslednikov. Tudi skladateljice so se ga oklenile (Angležinja Smyth). Beethovnova objektivnost v glasbi, njegova »svetna filozofija v tonih« pa je ostala brez naslednic. Še manj pa je bila žena kot dosedaj vedno ubogajoči, podložni spol zmožna, upodobiti Nietzschejevo »Übermensch«-filozofijo v tonih, kot je to storil Richard Wagner. Sodeč po dosedanjem razvoju, pa še pride ta njen čas.

Sledi naj še kratek (seveda nepopolen) pregled najvažnejših skladateljic. Že iz starega veka so se nam ohranila imena skladateljic. Tako sta nam znani Hebrejki Mirjam in Deborah, Grkinje Sappho, Korinna in Myrthis. Izmed teh je najvažnejša Sappho (628-568 pr. Kr.), pesnica erotične, eolsko-lesbijske lirike, katere je kakor vsi tedanji grški pesniki tudi sama skladala. Pindarjevi sodobnici Korinna in Myrthis sta pa skladali v resnem, vzvišenem domkem slogu. Od grških pesnic in skladateljic nam je treba preskočiti dolgo dobo, več kot 16 stoletij, preden čujemo spet kaj o skladateljicah. Gandersheimska nuna Rosvitha v 10. st. po Kr., ki je spisala v latinščini 6 posvetnih igrokazov, je imela k tem najbrže tudi napeve, ker so delani po vzorcu starejših cerkvenih iger, v katerih se je mnogo pelo, a se ni nič ohranilo. Pesnica in skladateljica sv. Hildegarda (v 12. st.), opatica na gori sv. Ruperta, je skladala koralne melodije, katerih ima okoli 70. Doba večglasja in polifonije ne zaznamuje niti ene skladateljice. Pač pa najdemo v Firenci okoli l. 1600 več žen, ki so se oprijele skladanja za takrat se porajajočo novo strujo v glasbi, homofonijo. Z vnmemo so gojile dramatično glasbo. Izmed teh je najvažnejša Francesca Caccini, hči Giulia Caccinija. Od njenih skladb je izšla v tisku samo knjiga kantat. Zložila je pa tudi dve operi, pravzaprav baleta, od katerih se je pela ena kot prva opera na Poljskem. V 18. st. je bila znana kot skladateljica Marija Antonija (1724-1791), soproga saškega volilnega kneza Friderika Kristijana, ki je bila učenka v Draždanih delujočega Adolfa Hasseja. S svojimi operami v italijanskem arijoznem slogu (najbolj znani sta bili Trionfo in Talestri) je imela svoj čas velik uspeh. Sploh pa se je na dvorih raznih malih nemških državic glasba intenzivno gojila in nemških skladateljic iz krogov visoke aristokracije je bilo vse polno. Tako je na pr. saška kneginja Ana Amalija, nečakinja Friderika Velikega, izbornu uglasbila Goethejevo liriko. Tem visokim vzorom so tudi ostale Nemke pridno sledile. Znana skladateljica je bila Korona Schröter, ki je imela lepe koncertne pesmi in je kot prva uglasbila Goethejevega »Erlköniga«. Mendelssohnova ljubka, inteligentna sestra Fanny Henselt, ki je bila izborna pianistka, je tudi sama skladala. Pripisujejo ji par znanih »pesmi brez besed«. Schumannova žena Klara roj. Wieck, ena najženijalnejših pianistk 19. st., je bila zelo plodovita skladateljica in je izdala celo vrsto svojih skladb. Njena sestra Marija Wieck pa je zasledovala pri skladanju le teoretične cilje. Lisztova učenka Ingeborg von Bronsart, soproga uglednega pianista in skladatelja Hans von Bronsarta, ki je bila tudi sama sijajna pianistka, je skladala pesmi, klavirske in orkestralne točke in je imela s svojimi operami, od katerih je najbolj znana »Hiarne«, velik uspeh. Med Nemkami sta znani še Luisa Reichhardt in Mendelssohnova najljubša učenka Josipina Lang-Köstlin.

Med Angležinjami se je proslavila le že imenovana Ethel Smyth. Njene opere se še sedaj z uspehom izvajajo. Norveška pianistka Backer-Grøndahl († 1907) je zbudila pozornost z mojsterskimi orkestralnimi suitami, Holandka Kornelija van Oosterzee (* 1863) pa s simfoničnimi in komornimi skladbami. Francozi so imeli prilično precej skladateljic, od katerih pa sta postali širšemu občinstvu znani le vicomtesse de Grandval-Reiset (* 1830), ki je skladala opere in cerkvene stvari, in Cécile Chaminade (* 1860), kateri so se najbolj posrečile klavirske in orkestralne minijature. — Od slovanskih narodov

so imeli Čehi tudi par skladateljic, katere pa se niso proslavile izven mej svoje domovine. V prejšnjih časih so mnogo igrali salonske komade Poljakinje Thécle Badarzewskie, zlasti njeno «La prière d'une vierge».

V zadnjem času je opazati živahnejše gibanje med skladateljicami. Porajajo se mlade in sveže moči, kot na pr. v Gradcu Margareta Zieritz, od katerih je še mnogo pričakovati. Zeleti je le, da bi se tudi Slovenke priključile temu gibanju, da bi se tudi one zbudile iz spanja. Onemu pa, kateri ne veruje v duševno silo žene, naj veljajo besede Anatole Franca: «Ali ni to sumljivo znamenje, če odreka jo moški ženskam ves ženij in vsako intelektualno moč? Ali ni to bojazen? Relativno skromna sposobnost ženskega duha za ustvarjanje originalnih del kaj malo dokazuje; je samo škodljiva posledica tisočletnega varušstva. Orest pravi: Suženj izgubi pol duše.»

Dvogovor. (Gustav Strniša.)

Mati, kako je pod črno plaslo?

— V mračni zemlji srce je mirno,
v duši je sikala večnost nebó,
sin moj, kako je lepó! —

Mati, li misliš na mene še kdaj?

— V meni trepeče sijaj
brezkončnosti in vzdrhteva nazaj
v spomina mojega pet:
v objem otrok — sirot. —

Mati, kakšen je raj?

— Vsak dih srca — je bajni spev,
vsaka misel — božjih sanj odsev,
vsak pogled — morje novih krasot! —

Mati, kam pelje te pot?

— Slednji hip sem v novih sferah doma,
vse veselje me pozna,

vse jaz poznam,

In vendar več, da komaj brati znam. —

Mati, in Tvoje želje?

-- Ni jih, vesoljstva sinje cesté,
strune skrivnosti zvené:
vsaki korak po njih
nov je oddih;
vsaki dih
godbe vesoljne dih. —

Rad k Tebi bi šel!

Ni te poljubil še črnega groba pečat:
življenja si sval;
do mene ti pol pokaže čas,
razkroji telo in obraz,
da skozi lobanje prazno oko
duša zazre, kar gledam jaz.

Sonet smrti. (Srečko Kosovel.)

In vse je nič. Te žamelne oči
so kakor žalost, ki strmi v sivino,
njih temni roj prodira med tišino
kot zvok, ki se v šumenju izgubi.

Te tihe, črne, žamelne oči
mi s svojim temnim bleskom in milino
poljubljajo to sivo bolečino,
ki mojo dušo vsak dan bolj duši.

Te tihe, črne, žamelne oči
so kakor črno žametno nebo
nad ostro rano Krasa razprostrto,

so kakor luč, ki dušo pomiri;
ko ugasne nad pokrajino razdrto,
se v mehko temo duša potopi.

IZVESTJA

NAŠE DELO

Ženska volivna pravica v Italiji. *Tih pred sklepom lista smo doznale, da je izdal tržaški župan razglas, s katerim raznanja, da bodo upisane v volivni imenik za občinske in pokrajinske volitve vse one ženske, ki so že ali pa bodo dovršile 25. leto do 31. maja letošnjega leta in ki odgovarjajo pogojem, katere predpisuje zakon od 22. nov. 1925. št. 2125. (Naš list je že lani natančneje poročal o tem zakonu.) Za opis je treba napraviti prošnjo najkasneje do 8. marca t. l. Radi zaključka lista ne moremo danes dati podrobnejših pojasnil in navodil; pač pa opozarjamo naše tukajšnje državljanke, ki imajo predpisana leta, naj čitajo tozadevna poročila v dnevnem časopisu ter naj pravočasno poskrbe, da bodo upisane v volivnem imeniku.*

Božičnica. [Dodatek k tozadevnemu poročilu v 2 štev. Ž. sv.] «Splošno slov. žen. društvo v Gorici» je tudi letos obdarilo goriške ubožnejše šolske otroke. Dasiravno je bilo letos nabiranje dobrovoljnih prispevkov vsled velikih zahtev vsakdanjega življenja težje nego druga leta, je odbor vendar toliko nabral, da je lahko obdaril 120 otrok. Društvo je razdelilo 72 parov čevljev, katerih večina je izdelek naših goriških slov. čevljarjev. Ostalih 48 otrok je pa dobilo gornjo in spodnjo obleko ter tople volnene sviterje, katere nam je prav lično in trpežno izdelala naša domača pletarna Lojzke Rejatrove. Društvo se je še posebe zavzelo za nekatere najubožnejše družine ter nakazalo 14 materam listke za nakup jestvin, da jim ni bilo treba stradati vsaj o božičnih praznikih.

PO ŽENSKEM SVETU.

Državna diploma bolniške strežnice. V Italiji bodo uvedli nov zakon, po katerem bodo dobile državno diplomu tudi strokovno izobražene bolniške strežnice. Ženstvo mora le z veseljem pozdraviti ta korak, ki pomeni veliko uvaževanje ženskega dela tudi na tem človekoljubnem polju, katerega so smatrali doslej manj vrednega napram drugim ženskim mestom. Obenem se odpira ženi v javnosti nova pot, ki ji bo dala poleg gospodarske neodvisnosti tudi priliko, da bo lahko dostojno uveljavila svoje najlepše ženske sposobnosti.

Žensko gibanje na Poljskem. Na Poljskem imajo tudi žene volivno pravico. Dr. Baliczka, ki je poslanka v držav-

nem zboru, je silno marljiva delavka v mnogih ženskih društvih. Lani sta prejeli visoko odlikovanje «Polonije Restitute» dve ženi: Demelova iz Lvova, ki je zbrala 12 vagonov srebra in 2½ vagona zlata za poljsko Narodno banko, ter Wronska, ki se je odlikovala z dolgoletnim uspešnim prosvetnim delom.

Najmočnejše žensko društvo na Poljskem je «Narodna ženska organizacija», ki ima sedaj že 200 podružnic. V minulem poslovnem letu je priredilo okoli 1900 javnih predavanj. Društvo deluje z največjo vneto po kmetih. Ustanovilo je več čitalnic za seljake in prireja predavanja pred cerkvijo po službi božji. Vsaka podružnica ima dvorano za ženska ročna dela, knjižnico in čitalnico. Društvo je ustanovilo 2 ljudski univerzi, 18 knjižnic, priredilo 24 tečajev za analfabete, 12 razprodajalnic za knjige in časopise, 56 podeželskih odrov, 6 koncertov, 5 razstav z ženskimi ročnimi deli ter 157 tečajev za razne gospodinjске stroke. Organizacija vzdržuje bolnico za siromašne bolnike, zavetišče za porodnice, deluje v odborih proti tuberkulozi, v odborih za zaščito male dece, za zaščito obsojencev in v odboru, ki deluje proti trgovini z dekleti. — Področje «Narodne ženske organizacije» je torej silno obsežno ter združuje obe temeljni točki svetovnega ženskega pokreta: skrb za prosveto in za socialno blagostanje svojega ljudstva.

Slovenske umetnice na Francoskem. V Nantu so priredili bojevniki s francoskih in rumunskih bojišč veliko slavnost, ki je obsegala med drugim tudi svečano akademijo z umetniškim programom. Nastopili sta tudi dve mladi slovenski umetnici, ki študirata v inozemstvu. Jadviga Poženelova, izvrstna pianistka, ki študira v Barceloni, je svirala na akademiji Chopinov «Scherzo»; Rut Vavpotičeva, mlada plesalka, pa je nastopila z jugoslovenskim plesom po še neobjavljeni skladbi Poženelove. Obe mladi umetnici sta dosegli ob tem slavnostnem nastopu krasen uspeh. — O Vavpotičevi je pisal «Ženski svet» že lani, letos pa nadaljuje plesni študij v Parizu pri sloveči ruski plesni pedagoginji Gončarovi.

Angleški prestolonaslednik, princ Galski, je kaj poseben človek. Je navdušen športnik, oblači se vedno po najnovejši modi, ali pravzaprav, ustvarja on novo modo. Njegov okus je merodajen za vse višje angleške kroge: kakor se oblači, kakor in kakoršno kravato si veže, kakor nosi palico, kakršne čevlje nosi, tako se glasi modno pravilo tudi za druge Angleže.

Pred kratkim so pa hoteli slišati tudi njegovo mnenje glede moderne ženske. Bil je v Johannesburgu v južni Afriki. Tam so priredili njemu na čast sijajen ples. Pa ga je pri tisti priliki nekdo vprašal, kaj si misli o modernem dekletu. Princ je z nasmehom pogledal vprašalca in odgovoril: To je, kakor in kar razumemo pod moderno žensko. Ako menite tisto, ki kaže svojo vzvišenost s tem, da si striže lase in puši cigarete ter posnema moške navade, potem vam odkrito povem, da me prav nič ne zanima.»

Ta prinčeva sodba je globoko zadelo johanesburška dekleta. Nekatere so takoj začele misliti na to, kako bi jim čim prej zrastle lasje, druge so opustile kajenje, zopet druge si prizadevajo na vse načine, da bi se oblačile čim bolj po žensko in zavračajo celo športne obleke. Neki francoski list se vprašuje, ne bo li mnenje bodočega angleškega kralja vplivalo na sedanjo modo, ki hoče vzeti ženi ono prirodno ljubkost in nežnost?

Čipkaricam. Bojimo se, da bi naša čipkarska obrt ne začela propadati. Pred kratkim smo čitale v naših tukajšnjih listih nasvet, naj se čipkarstvo v idrijski okolici organizira, da se bodo izdelki uspešno prodajali pod skupnim vodstvom. Isti namen ima tudi poziv »Državnega osrednjega zavoda za ženski domači obrt« v Ljubljani:

«Važen gospodarski problem so naši ženski domači obrti. V današnjem času nam pač ne sme biti vseeno, ali se izdelki, ki se dajo napraviti doma, uvažajo ali izvažajo. To velja predvsem za naša ročna dela. Uvažanje ženskih ročnih del je docela nepotrebno, pa naj se že nanaša na katerokoli panogo ženskih ročnih del. Ker pa vlada pri nas še precej nejasnosti glede organizacije ženskih obrtov, naj nam bode dovoljeno podati nekaj misli, kako bi se dalo to delo organizirati.

Čipkarstvo razpolaga danes s tisoči delavk in je še deloma neorganizirano. Zato ni enotnosti v cenah, materialu in vzorcih za eksport, kar dela pri kupčiji veliko zmedo, ruši cene in ustvarja nepotrebno konkurenco. Tu je potreba, če že ne organizacije, pa vsaj skupnih domenkov, da se pokaže enotnost na svetovnem trgu.

Da se morejo naročila izvršiti natanko in pravočasno, je potreba, da primejo delavke za vsako delo in izvršijo vsako naročilo, ker le potem bode trgovec lahko oddal vse blago in si ohranil odjemalca, delavke pa stalen zaslužek. Če se pa branijo izdelovanja, na pr. meterskih čipk, se inozemci obračajo navadno potem tudi tja za druge predmete, kjer dobijo metersko blago. In danes ni svetovna konkurenca ravno majhna. Italija producira mnogo te robe, Francija ima v Vozezih na tisoče delavk in Belgija je znana po svojih najcenejših delav-

kah. Na Češkem je delalo v Rudogorju že pred vojno 60.000 žen in deklet. Nemčija ima tudi veliko čipkaric. Čipkarstvo je zašlo tudi v francoske in angleške kolonije in postaja nevaren konkurent, zlasti manjšim državam.

Vse to naj bi imele pred očmi v prvi vrsti naše delavke, da bodo razumele položaj, v katerem se nahaja naše čipkarstvo. Bolje je namreč delati vso zimo z malo manjšim zaslužkom, kakor pa 1 mesec z navidezno visoko plačo.

Pri splošni organizaciji se bode treba vseh sklepov tudi res držati in ne imeti odprta tam zadaj še kaka skrivna vratica »za vsak slučaj«, kar bode imelo sigurno usodepolne posledice.

Država bi morala naše čipkarstvo bolj podpirati. Poskrbeli smo, da bodo informirana naša ministrstva o vsem, da ne bode potem izgovorov.

Druška tehnika ročnih del je vezenje, ki se uporablja za najrazličnejše predmete. Razni trgovci zaposlujejo sicer precej vezilj, vendar trdimo, da bi lahko organizirali še par tisoč žen in deklet za razna večja naročila. Danes gredo na pr. razne vojaške nabave še v inozemstvo, ker ni organizirano delo doma. Oficirske epolete na pr. za mornarico se izdelujejo v inozemstvu, ker ni nikogar doma, ki bi prevzel naročilo, kar bi se pa lahko izvršilo doma. Naše obrtne šole so vzgojile na stotine dobrih vezilj, ki bi prav radi prijele za delo.

Državni osrednji zavod za ženski domači obrt v Ljubljani, Turjaški trg 4, I. hoče organizirati žensko ročno delo in v to svrhu bi potreboval informacij, ki bi služile kot podlaga nadaljnjemu delu. Vse interesentke naj bi javile naslov zavodu po dopisnici in navedle:

1. Kakšne vrste ročno delo znajo (klekljane čipke, šivane čipke, mreženje (file) navadno belo vezenje, pisano vezenje, specialne vezne tehnike, slikanje z iglo, zlato vezenje, fino belo vezenje, kinesko vezenje, arabsko apliciranje, vezenine na koži in kožnate aplikacije, toleodo).

2. Koliko ur bi dnevno lahko delale. Na ta način nam bode mogoča evidenca vseh delavk, kar je velike važnosti za presojanje delovne sposobnosti.»

MATERINSTVO.

Kako odstavljamo dojenčka.

(Konec.)

II.

Dojenčku se dá pri odstavljanju od materinih prsi mleko potom steklenice, ako je še premlad in prešibak, da bi se nadomeščalo

materino mleko naravnost z drugo hrano in bi ga hranili še z žličko. Ako je pa dojenček dovolj dorastel in krepak (v dobi od 9—12 mesecev) je bolj umestno, da mu dajemo pri odstavljanju hrano z žličko. Toda na to treba privaditi dojenčka že med dojenjem in polagoma, kakor pri nadomestilu s steklenico. Navadno po 8—9 mesecih dojenja začnemo dajati dojenčku v malih množinah po žlički nekaj hrane, ki sestoji najprvo v razredčenem, malo oslajenem kravjem mleku, lahki mlečni ječmenovi kavi, lahki juhi.

To v začetku po enkrat na dan, pozneje po dvakrat. Nato se mu začne dajati, seveda vedno polagoma in v malih množinah, gostejša hrana, kakor dobro kuhan gres na mleku, kruh dobro namočen v mleku — mleko mora biti seveda razredčeno toliko, kolikor je primerno starosti dojenčka — dalje kruh dobro kuhan na vodi, kateri se pridene žličica dobrega oljčnega olja — takozvana »panada«, ki je lahko prebavljiva in redilna, gres ali riž dobro kuhan na lahki juhi, in postopno še drugo nepretežko in nepremastno zakuhano juho. Polagoma se začne z lahkimi in redilnimi prikuhami: s špinačo, z zmečkanim krompirjem, dalje s kuhanim sadjem (kompot), ki mora biti tudi dobro kuhano in zmečkano. Najboljši je jabolčni kompot, katerega treba seveda primerno osladiti.

Kakor pri nadomeščanju maternih prsi s steklenico, je treba tudi v tem slučaju skrajne previdnosti. Paziti je treba, da se dojenčkov želodeček le polagoma in z malimi množinami jedi privadi na drugo hrano. Sprva se mu da druga hrana le po enkrat na dan in to tekem enega meseca. Najbolje je, da se opoldne nadomesti materino mleko z drugo jedjo — dojenčkovim kosilom. Po preteku enega meseca se začne dajati dojenčku druga hrana po dvakrat na dan, in zopet čez mesec začnemo hraniti dojenčka trikrat na dan z drugo, seveda vedno lahko in njeemu primerno hrano, kakor sem omenila že prej. Tako je najprimernejše:

Zjutraj — zajutrek: lahka ječmenova kava ali primerno razredčeno mleko z dobro namočenim kruhom.

Opoldne — kosilo: mlečen gres ali riž, ali »panada«, ali pa gres ali riž na juhi. Vse seveda dobro skuhano.

Zvečer — večerja: zopet lahka ječmenova kava ali mlečen gres ali riž.

To velja seveda le za močne, zdrave in dobro razvite dojenčke in za one slučaje, kjer so matere vled svoje zaposlenosti odsotne celodnevno ali pa gotove dnevne čase. Po času odsotnosti uredi mati temu primerno dojenje otroka in hranitev z drugo hrano. Ko pride mati domov opoldne, podoji otroka, pri tem pa se mora nekoliko odpočiti in ohladiti, ako je preveč razgreta. Potem dobi dojenček popoldne drugo hrano in zvečer zopet materino mleko. Če je le mogoče, se od-

redi tako, da dobi otrok materino mleko: zjutraj, predno mati odide, opoldne, ko se vrne, ali ji nesejo dojenčka, kjer je zaposlena, da ga tam podoji, in zvečer, ko se vrne mati domov, ga zopet podoji. Tako se omogoči materi, da izpolni najsvetejšo materinsko dolžnost, četudi je odsotna in ni treba, da odtegne svojemu otroku najizdatnejši in najboljši vir zdravja, krepkosti in normalnega razvoja.

Sicer pa velja pravilo, da zdrava, krepka mati doji sama kolikor mogoče dolgo (9 mesecev) brez pomoči druge hrane, bodisi potom steklenice ali žličke, kajti materino mleko je najboljša hrana za dojenčka. Le v slučaju telesne šibkosti matere in po zdravniškem navodilu naj mati delno nadomešča svoje mleko s kravjim mlekom. Akutne bolezni ne dajejo nikakor povoda za odstavljanje in mati zamore nadaljevati dojenje brez svoje in dojenčkove škode. Zato naj mati le po primernem času in po dovršenem ter potrebnem roku dojenja začne postopno nadomeščati materino mleko z drugo hrano. Neodpustljiv greh zagreši mati, ki se zbog komoditete ali katerega drugega praznega vzroka odtegne najslajši in največji materinski dolžnosti ter odtegne otroku vir hrane, ki mu ga je morda narava določila. O tem bi se dalo mnogo pisati in razpravljati, toda to bi moralo storiti poklicno in spretnейše pero. Le kratko bodi omenjeno: »Oglej si, mati, okoli sebe in uvidela boš nebroj zgledov materinskih dolžnosti, katere ti daje mati-žival. Prepričala se boš, kako živali-matere vrše svoje dolžnosti napram plodu svojega telesa ter ga doje, ko je že dorastel in sposoben hraniti se sam z drugo hrano. Hočeš-li biti ti slabša od neumne živali ter se odtegovati dolžnosti, ki je najslajša za vsako pravo mater?« —n—

Skrb za dojenčka na Francoskem. Da bi zmanjšali veliko umrljivost dojenčkov, katerih matere ne morejo dojiti iz tega ali onega vzroka, so ustanovili na Francoskem posebna okrožja, kamor pošiljajo dojenčke v rejo. Izbrali so si posebno zdrave kraje, kjer ne žive ljudje preveč raztreseno, kjer se dobi mnogo mleka in kjer je na razpolago dober zdravnik, ki se z vso vneto zavzema za malo deco. V takem kraju najamejo za določen čas žene, ki jamčijo za dobro odgojo in rejo otroka s svojim zdravjem, z moralno neoporečnostjo, z dobro voljo in dobrim stanovanjem. V vsakem takem kraju posluje oblastvena nadzornica. Ta zahaja redno na dom hraniteljce, nadzoruje, kako žena hrani in ravna z otroki, ji daje koristne nasvete in obvešča zdravnika o zdravstvenem stanju svojih varovancev. Čim se opazi pri otroku le najmanjši znak bolezni, pa ga dajo takoj v zdravniško oskrbo.

Tako urejene dečje kolonije so nedvomno najboljši način za nego dojenčkov, kateri ne morejo biti pri lastni materi. Uspehi so

jasni: prej je umiralo med 100 otroki, prepuščenimi tuji materi, petdeset, sedaj pa umro po takih kolonijah med 100 dojenčki le trije.

HIGIJENA.

Zavživajmo sadje!

Prav mnogo je še ljudi, ki ne vedo, kolike važnosti je zavživanje sadja za človeški organizem. Gospodinja je in matere, ki ne poznajo zdravih svojstev sadja, ga smatrajo kot nekaj polizek, in ga privoščijo le se otrokom. In vendar je sadje tako velikega pomena za naše zdravje, da, v mnogih slučajih je naravnost zdravilo.

V boleznih, ki se navadno zdravijo le v dragih kopališčih, se je izkazalo zavživanje sadja kot ceno nadomestilo zdravilišč, ki so dostopna le bogatinom. Da se čisti kri, naj se poje zjutraj približno pol kg črnega grozdja, ki ima poleg zdravih tudi mnogo redilnih snovi. Pomaranče, smokve in jabolka kakor tudi radičeve korenine in regrad so izvrstno sredstvo proti nedelavnosti črevesa. Seveda je treba vztrajnosti, da se doseže ozdravljenje sitne in nevarne bolezni, ki se zdravi le v Karlovih varih. Predno greš zvečer spat, zavžij nekaj dobro zabeljenih radičevih korenin; zjutraj na tešče pa kakor je letni čas: par smokve, jabolko ali pomarančo. Najbolje je, če imaš danes smokve, jutri jabolka, potem pomaranče, za tem zopet smokve itd. Po štiritrednem zdravljenju se počutiš že izredno dobro.

Ako se bojiš, da se ti neprijetno zlo porvne, nadaljuj to zdravljenje še po dvakrat na teden. Če boli glavi in proti duševni utrujenosti so jabolka posebno priporočljiva. Znano je, da zavživajo duševni delavci od časa do časa po eno jabolko, kar jim osveži duha vse drugače nego strupeni nikotin.

V zadnjem času priporočajo zdravniki večkrat limonov sok, ki uravnava delovanje čreves. Če te močno boli glava, vzemi namesto navadnih praškov sok ene citrone v črni kavi ter počivaj nekaj časa. Kmalu občutiš, kako je pripristo sredstvo dobro učinkovalo. Proti črevesnemu kataru se priporočajo gosto kuhane jagode, proti kašlju pa kuhane borovnice s sladkorjem.

Prav tako naj gospodinja skrbi, da daje svoji rodbini dovolj sveže zelenjadi, ki je za človeški organizem zelo potrebna.

Rdeč nos. Gospe, ki imajo pozimi navadno rdeč nos, ne smejo nositi na obrazu tančice; na njej se namreč zgostuje para, ki izhlapeva pri dihnanju. V mrzlem vremenu pa ta para zmrzne in tančica postane trda ter drgne nosno kožico, da vsled tega pordí. A tudi če ni mraza, se tančica pri gibanju drgne ob kožo na nosu in povzroča stalno ali vsaj začasno rdečico, posebno če je bolj raskava in debela.

—u—

GOSPODINJSTVO.

Kako so se moje hčerke učile gospodinjstva. Sama ne vidim sicer nič čudnega na tem, da znajo moje hčerke voditi gospodinjstvo in da vkljub temu, da imajo višjo izobrazbo ter da gre, če sem nekaj dni z doma, vse prav tako redno in lepo naprej. Toda nekaterim mojim znanam se zdi to zelo čudno, češ: višja izobrazba in hišno delo, kako se to ujema?

Večkrat me je vprašala ta ali ona: »Kdaj ste začeli uvajati dekleta v hišno delo?»

Začela sem prav zgodaj, ko so komaj stale trdno na nogah, ko so jele tekati in se igrati. Znano je, da otroci kaj radi posnemajo odrasle, da delajo najrajši to, kar delajo odrasli.

Ko sem morala pospravljati stanovanje sama, bile so mi hčerke vedno za petami. Starejša se je hotela vedno izkazovati pred mlajšima dvema ter mi hitela pomagati z vso resnostjo. Dobila je malo metlico, odkazala sem ji del ali kot sobe, ki naj bi bil bilo vse do pičice tako, in med tem, ko sem pometala sama. Pohvalila sem jo, četudi ni bilo vse do pičice tako in med tem, ko sem jih poslala po smetišnico, cunje in kartačo, sem hitro izpopolnila deklino delo. Drugič je najstarejša dobila drugo nalogo, druga hčerka pa to, kar je prej imela starejša sestrice, kmalu je zahtevala dela še najmlajša in tako so se kosale, katera napravi prej in bolje. Odgovarjala sem jim na vsa vprašanja, če jih je bilo še toliko in če sem bila še tako zaposlena. Odganjati otroke z grda, ko bi vse radi vedeli in radi pomagali, ne sme mati nikoli.

Zraven kuhinje so imeli otroci svojo sobo, kjer so bivali in se igrali po dnevu. Ko se je kateri nehal igrati, je moral pobrati vse svoje igrače ter jih spraviti lepo na svoje mesto. Deklice so morale obleke svojih punčik zložiti v svoje škatlje in s tal pobrati vse odrezke cunj in papirja.

Jako rade so bile hčerke pri meni v kuhinji, posebno če sem mesila sladko testo ali pripravljala kakšno nevsakdanjo jed. Imele so posodice, ki so držale vročino štedilnika in tam so si v malem kuhale to, kar jaz v velikem. Ko sem mesila testo za kruh, potice, štruklje ali kaj podobnega, sem jim morala dati kos testa, da so ga razvaljale, nadevale in polagale poleg mojega, da je vstajalo. To je bilo veselega vzklikanja, ponujanja in pokušanja, če se je lepo speкло in bilo okusno.

Spominjam se, da sem bila neke počitnice bolna tako, da nisem mogla in nisem smela vstati. Najstarejša hčerka je imela tedaj osem let, drugi dve sta bili po eno leto mlajši. Še sedaj se moram veselo smejati, če se spominim, kako so gospodinjile one dni pod vodstvom najstarejše lve. Kakor prava pravcata gospodinja je dajala ukaze

na desno in levo, sama se pa sukala z vso resnostjo v kuhinji in okoli ognjišča. Od časa do časa je bila na vratih moje sobe, da je vprašala to in ono, prinesla, da ji odmerim soli, sladkorja, masti itd.

Vse ostalo je napravila mlada »ženica« v občo zadovoljnost.

Za veliko pospravljanje, razdiranje in snajenje postelj, za izpraznjevanje sob sem imela sicer postrežnico, a hčerke so bile tudi vedno poleg. Odnasale so in prinašale vse potrebno, vbrizgavale v sklepe posteljnjakov petrole, ki obvaruje postelje vsakega mrčesa. Ko je bilo zvečer vse urejeno, da je uprav »dišalo« po veliki snagi, tedaj sem rekla deklicam: »Kako smo lepo naredile, kaj?»

Za praznike, ko je v vsaki hiši več dela, so mi dopoldne hčerke pomagale vedno in v vsem, popoldne sem jih pa spremljala v mesto, da so vidеле bogate in raznovrstne izložbe. Njih srčeca so si pač zaželela tega in onega, a obrazložila sem jim na lep način, da je to za druge, bogate ljudi. In ko so blagrovale take ljudi, ki si lahko nabavijo take stvari, sem jim odgovarjala: »Mislite res, da so radi tega srečni? Bog ve, koliko imajo nadlog, morda bolezni, preprirov doma in četudi nimajo tega, vendar niso srečni, kajti čim več ima kdo, tem več si še želi.»

Po enkrat na mesec je hodila k nam krpat perilo in šivat otroške obleke dobra stara ženica. Navadno je ostajala po tri dni in tedaj so morale dobiti tudi punčike prenovljene ali nove obleke. To so merile male rokice, strigle in šivale, a stara, dobra ženica jim je ustrezala prav rada.

Tako so mi rastle hčerke ter se igrade učile gospodinjstva in četudi sta dve izvršili univerzo in tretja dovrši kmalu višjo trgovsko šolo, vendar se ne ustrašijo nobenega hišnega dela. Ko so doma, pomagajo mi v vsem in povsod in obleke, ki so zdaj sicer jako priproste a ljubke, si šivajo same.

Maca.

Kako naj krmimo kokoši? Krmljenje je treba urediti tako, da kokoš ne poje več nego stane. Zjutraj se ji da mehka hrana, katera mora biti pozimi mlačna. Krma ne sme biti prevročna, ne prestana in tudi zmrzla ne, ker povzroča razne bolezni. Vsled vroče hrane dobi kokoš piko. Odpravši jo tako, da deneš kuro na gorko ter ji daš večkrat piti olja. Tudi ne sme biti krma premeška, ampak drobljiva. Najboljša hrana je: krompir, olupki, repa in korenje; biti pa mora kuhano in pomešano z otrobi — (posevki). Dobro je, da se primeša hrani nekoliko kislega a ne starega mleka ter zmletih kosti ali pa zdrobljenih jajčnih lupin; iz njih dobiva namreč kokoš apno, katerega potrebuje za lupino svojega jajca. Skoraj neobhodno potrebna je kokošim zelenjava. Po njej rajši nesò in so jajca okusnejša. V zimskem času je težko dobiti zelenjavo, zato

naj gospodinja že v jeseni misli nato. Jaz sem nabrala jeseni akacijnega listja, ga posušila in shranila. Sedaj ga poparim zvečer in zjutraj ga pomešam med drugo krmo. Tudi posušena detelja je dobra; še boljše pa je tisto cvetje, katero poganja pozimi repa in korenja. To pa ima gotovo vsaka gospodinja, posebno na deželi.

Zrnata krma: Najboljši je ovës, katerega pa kure ne jedo prav rade. Če ga pa denemo zvečer močiti ali pa dan poprej, potem ga jedo s slastjo ter dobro nesejo. Če bi jim dajali koruzo, bi se odebilele, a nesle bi ne.

Krmo razvrstimo tako: zjutraj mehko in mlačno, opoldne zrnje, zvečer zopet mehko. V letnem času, ko si same dobijo mrčesa, se jim hrana lahko omeji.

Zora.

Kurjava s premožom. Ne polagaj premoža na žerjavico, nego porini žerjavico naprej ali k sirani, da naložiš premož kar na lesico. Tako da premož več toplote. Vname se lahko in širi toploto na vse strani. Če ga še poskropiš, vsebuje več sestavin in pomnoži toploto.

Madeži od krvi na tleh. Vzemi štiri dele vode in en del žveplene kisline ter izmivaj s tem madeže iz tal. Mila ne jemlji, ker je mastno in pusti masten madež. Kisline, ki je ostala še v tleh, izribaj z lugom ali s pepelom.

Kit za porcelan. Večkrat ti počí in se odloči kos porcelanaste ali druge posode. To si lahko popraviš sama: 4 dele arabskega gumija (kakoršen se rabi za lepljenje papirja) zmehčaj v vodi; v njej razpti še 3 dele škroba (štirke) in 1 del sladkorja. To zmes deni v posodico, to pa vtakni v vročo vodo, da se lepilo segreje. Potem pa namaži počene robove, sestavi posodo in daj, da se mirno suši.

Slišala sem tudi, da se počene fine male porcelanaste posode zopet zlepijo, ako jih dobro zvežeš in prekuhaš v mleku. Seveda so potem take posode dobre le, če jih rabiš za mrzle jedi.

Kit za porcelan se dela tudi iz beljaka in kmečkega ali parmskega sira (parmezan), žganega apna in vode. Lahko uporabiš tudi apnen prah iz ruševin.

M. Z.

KUHINJA.

Polenovka s sardelami: Razbeli v kozici tri žlice dobrega namiznega olja, v razbeljeno olje vrzi pol žlice moke, eno žlico drobno sesekljane čebule, strok zmehkanega česna in žlico drobno zrezanega petersilja; ko moka in čebula nekoliko zarumenita, vloži notri polenovko, popoprjaj, če treba, še malo osoli, v skledici razpusti pol žlice paradižnikove konzerve na odcedku in jo primešaj polenovki, nato deni notri še eno ali dve osnaženi slani sardeli, dobro

premešaj in duši počasi na zmernem ognju. Medtem olupí tri krompirje, zreži jih na večje koščke in skuhaj na odcedku. Ko so kuhani, jih odcedi in premešaj k polenovki in pusti še 10 minut na ognju, predno daš na mizo.

Zraven daš lahko še polento.

Pošvrkana polenovka: Kuhano in osnaženo polenovko stresi na gorak krožnik, potresi jo z drobnim petersiljem in ošvrkni z razbeljenim presnim maslom in drobtinami. Zraven daj kislo zelje ali repo.

Ocvrta polenovka: Kuhano in osnaženo polenovko, (izberi večje kose) povaljaj v moki, jajcu in ribanem kruhu in ocvrti na finem namiznem olju. Ocvrto zloži na krožnik in garniraj z zelenim petersiljem. Zraven salato. — Manjše drobce pa pripravi za predjed: V kozice deni dve žlici olja, v razbeljeno vrzi pol žlice finih drobtin in malo sesekljane petersilja; ko zarumeni, vrzi polenovko notri in dobro premešaj in praži 10—15 minut. — Tako pripravljeno polenovko daš lahko po juhi na mizo. Je okusna in preprost obed nekoliko bogati.

Polenovka v solati. Kuhano in osnaženo polenovko zabeli z oljem in jesihom. Vmes primešaš lahko par slanih osnaženih in zrezanih sardel in pol žlice zrezane čebule in zelenega petersilja ter nekoliko popra. K temu se doda vmes par na rezine zrezanih krompirjev.

Utvá.

Jota ali postna mineštra. Skuhaj posebej $\frac{1}{4}$ kg fižola in $\frac{1}{4}$ kg kislega zelja. Ko je fižol dobro kuhan, ga zmešaj v večjem loncu s kislim zeljem. Razbela na to $\frac{1}{4}$ l jedilnega olja in zarumeni na njem 3 dobre žlice moke. Vlij prežganje v lonec, dobro premešaj ter kuhaj še vsaj dobre $\frac{1}{4}$ ure. Fižol osoli dovolj takoj v začetku ter prideni kasneje kuhi še nekoliko soli ter po okusu popra. Ta jed je na Tržaškem tudi prav priljubljena in slovi kot nekaka tržaška posebnost. V drugih krajih pridenejo tudi nekoliko krompirja, a prava tržaška jota obstoji le iz fižola in kislega zelja. Prežganje mora biti prav gosto, da je tudi jotin sok gost. Nekateri pridenejo fižolu takoj v začetku 2—3 stroke česna, da se dobro pokuha s fižolom. Tako kakor «jota» se napravi tudi postna mineštra s krompirjem in brez zelja. Namesto kislega zelja olupí, operi, nareži na kocke 1 kg odbranega krompirja ter ga prideni k fižolu ($\frac{1}{4}$ kg), ko je na pol kuhan. Pusti oboje, da se skuha, in zabeli kakor jota. Naposled vlij v jed par žlic kisa, da se nekoliko pokuha. Če komu kis ne prija, ga ne devaj v juho, nego ga serviraj posebej, da si ga vsak poljubno vlije v svoj krožnik.

—a—

Dobri krofi. V «Ženskem svetu» sem čitala že več receptov za krofe. Najbrže so vsi dobri, ali vsaki kuharici je znano, kako težko se posreči baš ta jed. V neki stari

ogrski kuharski knjigi sem našla še sledeči recept; morda se bodo kateri baš po tem navodilu posrečili.

Imeti moraš najlepšo moko. Že dan prej jo presejaj in postavi na toplo blizu peči, da se dobro pregreje in presuši. Za navadno množino krofov zadostuje slabe pol kile moke (42 dkg). Dobro zmešaj 1 žlico stolčnega sladkorja, $\frac{1}{4}$ l (slabo mero) tople sladke smetane, 5 rumenjakov, 7 dkg raztopljenega surovega masla, $2\frac{1}{2}$ dkg kvasa, raztopljenega v smetani. To vse še osoli in precedi skozi sito na moko. Testo dobro utepaj z leseno žlico toliko časa, da se lepo loči od žlice in je jako mehko.

Od prej omenjene moke odvzemi še pred mesitvijo toliko, kolikor je rabiš za posipanje, da narediš na plohu hlebčke in se ti ne bo prijemalo rok. Nikakor ne povečaj mere moki, drugače ne bodo krofi rahli. Ko je testo dobro utepeno, ga deni na potrošen ploh in zvaljaj tako, da bo mlince visok za 3 hrbte nožve klinje. Izrežuj iz njega oblike z okroglim gladkim kozarcem, katerega moraš pa vsakokrat prej v moko zarezati, da se ga ne bo testo prijemalo. Te hlebčke polagaj na drugi, tudi posut ploh ter jih pokrij s prtičem, da ne dobe trde skorjice radi sušenja. Ta ploh mora biti na toplem, da hlebčki vzhajajo in sicer toliko, da so še enkrat takoj visoki. Ako hočeš, jih nadevaj z marelično marmelado, druga ni dobra. V tem slučaju razvaljaj prej testo jako tanko, deni na hlebčke prav malo marmelade, ker drugače bodo težki in nelepi. Nadevan hlebček pokrij še z drugim hlebčkom in urežuj rob še enkrat z malo manjšim kozarcem. To moraš storiti zato, da dobi krof oni pravilni venčasti robček, po katerem se odlikuje pravilno narejen krof.

Ne cvri jih v preveč vroči masti, da ne bodo zarjaveli ali se hitro zapekli, pa bodo pri tem še surovi v sredi. Važno je tudi to: ko vložiš krofe v mast, jih pokrij; ko jih pa obrneš, cvri od k r i t e. Odecejene lepo naloži, potrosi z vaniljinim sladkorjem ter jih daj na mizo tople. Če se boš natančno ravnala po tem predpisu, bodo krofi fepi, lahki, visoki in dobri.

Ista ogrska kuharica pozna še drugi recept: V 9 dkg surovega masla zaporedoma vmešavaj 6 rumenjakov, osoli, dodaj 1 žlico stolčnega sladkorja, $\frac{1}{4}$ l slabe mere sladke smetane, $2\frac{1}{2}$ dkg kvasa in primerno količino moke. Utepaj toliko časa, da se testo lepo odloči od kuhalnice. Nato naj testo vzhaja na toplem. Potem potrosi ploh z moko, razvaljaj testo, razreži ga s kozarcem v hlebčke, ki naj še enkrat kipnejo (vzidejo). Cvri jih kakor prejšnje v neprevročni masti, izprva pokrite, potem odkrite.

Neka gospa mi je rekla, (mislim, da sem čitala že tudi v tem listu), da je vsako

testo izredno rahlo, če ne stresem vanje suhega sladkorja, nego ga prej raztopim v toplem mleku ali vodi. M. Z.

Večerja na kmetskem ženitovanju. Lani sem bila povabljena na svatbo v neko vas blizu Postojne. Napravili so prav dobro gostijo. Morda bo katera izmed deklet-naročnic letos srečna nevesta. Ker so po naših vaseh že jako pomrle stare »ohcetne« kuharice, mladina pa ni vajena takih gostij, bom morda s tem-le popisom kateri ustregla.

Najprej smo imeli šunko s hrenom in v trdo kuhana jajca; potem juho z jaternimi cmoki, nato ocvrto teletino s solato; za tem rižoto, pozneje svinjsko pečenko z zeljno solato, nazadnje še kuhane češplje, ki so kar ostale na mizi in si jih je vsak jemal, kadar je hotel. Med tretjo in četrto jedjo so prinesli na mizo kavo, in pa še enkrat na koncu. Vse skupaj je bilo tako lepo razporejeno, da je vsa večerja trpela od osmih do ene, da se ni nihče prenajedel ene jedi, vsaka jed je dobro teknila in ves čas je bil pravi lepo izpolnjen. Miza je bila poleg omenjenih jedi tudi lepo obložena s poticami in kolači. Rezika V.

IZ NAŠE SKRINJE.

Makedonski običaji.

(Nadaljevanje.)

Za časa poroda naj se mati obrača na levo stran in naj se sploh čim manj kreče, da bi se detetu ne omotal poppek okoli vratu. Rodi se li dete s popkom okoli vratu, znači, da so ga hotele zadaviti čarovnice, a se jim ni posrečilo, za kar se čestita materi. Kadar se otrok srečno rodi in je mati še pri moči, okopljejo dete v živi vodi (studenčnica ali voda iz bunara, t. j. vodnjak z izvorno vodo). Voda mora biti vedno vroča, po kopelji pomažejo dete z maslom; v to svrhu je najbolje maslo, katero pripravijo v maju. Za umivalnik služi velika skleda (činja), ki je največkrat bakrena ali lončena; v tej skledi si babica opere roke in vse, kar je od porodnice še krvavega. Nato postavijo umivalnik na tla in srečna mati mora trikrat preskočiti skledo z desne na levo in trikrat reči: »3 tovara nosim, inaja ne nosim.« Inaj je namreč zli duh, kateri nosi bolezni v hišo. S tem, da skoči porodnica preko sklade in trikrat izreče: tri tovara nosim, inaja ne nosim, se zagovarja inaj (bolezen), da nima moči napasti porodnico ali novorojenca.

Ako pogreši žena, da ne skoči črez skledo in pravi meri ali da se pomoti pri izgovar-

janju besed, vlada v hiši celih štirideset dni strah pred inajem; najbolj se boje »babinje vročice«, (zastrupljenja krvi za časa poroda ali po porodu.) Ker preži inaj na tako priliko, ga je treba presekati. Mož prinese sekuro ter maha z njo nekolikokrat po postelji in okoli nje z besedami: »Ubil sem te, presekaj sem te, iz moje hiše se spravi.«

Še isti dan sporočijo vsem sorodnikom, da se je rodil sin ali hči. Tretji dan po porodu pridejo obiskat mlado mater ožji sorodniki, sestre, bratje, oče in mati; vsak pa prinese darilo, katero obstoji večinoma iz jedi, hlebec belega kruha je obvezen za očeta ali tasta Kolač prinese mati ali tašča, ako sta že umrli, pa prinese to brat ali sestra. Brat prinese jagnje ali prašička, sestra vino, rakijo, »sladko«, jabolka i. t. d. »sladko« je v sladkorju vkuhanu sadje. Na ta večer se zbereta obe družini, z njene in njegove strani; prirede malo domače veselje, katero se pri bogatih Makedoncih razvije v pravo razkošno pojedino. Nekaj, kar je za nas Slovence zelo važno in kar nam lahko služi za primer, je to, da se na ta večer nikdar ne prepeva; prvič radi matere, katera je še slaba, drugo radi svečanosti večera samega. Makedonci spoštujejo ta večer s pobožno zahvalnostjo. Po večerji, kateri prisostvuje tudi mati novorojenca, prinese babica otroka k mizi, odmoti mu ročice in izreče kako lepo željo, n. pr.: Da si mi zdravo a golemo (veliko), da porasteš, da te Bog da v radost staršem! Na to ga da očetu, ako je sin, in govori: Da si mi zdrav, da rasteš, da bodeš junak, da boš pošten in močan! Nato gre dete iz rok v roke in vsak mu reče to, kar misli, da je najbolje in najlepše. Vsak obdari novorojenčka, kadar izreče željo, s kruhom in novcem in mu reče: »Od teh dveh nikdar ne beži in da bi jih vedno imel!« Dobi se vedno kak šaljiv stric, ki želi detetu, ako je moškega spola, še: Dvadeset da jih zaljubiš, deset da jih poljubiš, a eno za ženo da vzameš. Ako je otrok ženskega spola, mu rečejo: »Sto da jih lažeš, enega da vzameš.« Navadno pristavijo še: »Da bodeš velik (velika), lep (lepa), da bodo vsa dekleta za teboj obračala oči, da bodo vsi fantje za teboj obračali oči.« Po končanem obredu leže mati z novorojencem, nato ji tašča ali mati obesi okoli vratu moder ali rdeč trak (sukanec). Vsak, ki jo pride obiskat, mora najprej pogledati trak, potem šele mater in dete. Tako se varuje mati pred pogledom zlobnih oči, (pred urokom). Včasih osumijo kako ženo da ima slabe oči; če taka pogleda dete in še reče, da je lepo, mora mati dete obrisati, češ, da se s tem urok izbriše. Črez tri dni po porodu lahko pridejo porodnico obiskat sosede in prijateljice. (Dalje prih.)

Mara Husova.

JUHAN

Čitajte! **Važno za vsakogar!**

POMEN „JUHANA“

za prehrano in zdravje.

Ze dolgo se splošno občuti potrebnosti in pomanjkanje mogočno krepčilnega pripomočka v prehrani človeka. Napornosti sedanjega življenja ne zadošča več navadna hrana, ki slebega pač nasili, moči mu pa ne daje. Redilni ekstrakt „JUHAN“ omogoča z malim stroškom dobro, zdravo in izdatno se hraniti. - Za strošek manj kot 1 dinar na dan dobavi „JUHAN“ telesu toliko redilne vrednosti iz žlah-nih beljakovin, mesnih in rastlinskih, da postane s tem pripomočkom najpripro-stejša hrana izdatna in slastna. — „JUHAN“ krepča tudi prebavo in preganja želodčne slabosti. - „JUHAN“ se živa na način, da se vlije v navadno juho ali slan krop ali v prikuhe. Mesni juhi dá nepopisno okusnost in redilnost, brez mesa pa napravi iz kropa izvrstno pravo juho.

„JUHAN“ je oživlajoča in brez primere zdrava hrana. Stori člo-veka dobro razpoloženega, rejenega in močnega.

Za slabotne otroke, bolehnne, medle in nervozne ljudi pa je „JUHAN“ naravnost čudodelna hrana. — „JUHAN“ se dobi v vseh boljših prodajalnah živil.

Glavna prodaja: Ljubljana, Gradišče 13

15-letno jamstvo

ima le **šivalni stroj „STOEWER“**, katerega lahko z enostavnim premikom rabite za šivanje ali vezenje (slopanje). V različnih opre-mah (pogrezljiv, v omarici itd.), za rodbinsko rabo, šivilje in krojače. — Dobite le pri

LUD. BARAGA, Ljubljana
Šeemburgova ulica 6, I. nadst.

Dame pozor!

Naznanjam, da sem otvoril

moderni damski salon

Izvršujem moderno striženje las à la garçonne (Bubikopf), ondulacije marscel, pranje s shamping-om, barvanje in mani-kuro. - Postrežba točna in čedna. - Poseben vhod.

Za obilen obisk se priporoča

LUDOVIK ZOTTER, brivec in vlasiljar, **GORICA, Piazza della Vittoria**
(Travnik) stev. 17.

Poštnina plačana v gotovini.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, treški brinjec, in kranjski alivovec. — Lastni izdelki: šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski retoški, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: ličiji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

Prvovrstna šola

za krojenje, šivanje, ročno in strojno vezenje, izdelovanje klobukov. Istotam KROJAČNICA in MODNI SALON. — Začetek tečajev 5. januv.

Voditeljica:

DONDA KLAMPFERER

v TRSTU, ulica Lavatoio 5
vogal ulice XXX Ottobre

Gospodinje!

Obrnite se zaupno v trgovino jestvin, kolonijal, vin in likerjev
v ulici Giulia št. 29. Postrežba točna. - Priporoča se udani

VEKOSLAV PLESNIČAR.

Za vsako sprejemno ceno

prodajam klobuke, slamnike ter vse potrebščine za modistke

MINKA HORVAT, modistka, LJUBLJANA,
Dalmatinova ulica 10/II.

Čevljarnica Forcessin

Odlikovana na mednarodni razstavi v Genovi z „Diploma di gran premio“

TRST - Via Giuseppe Caprin števil. 5 pri Sv. Jakobu - TRST

Kdor išče obuvalo
ceno a vendar lepo
ta bo pomislil malo,
ne kupil kar na slepo

In šel bo k „FORCESSINU“,
ki v Trstu vsem od kraja
— ubožcu al' bogatnu —
najboljše čevlje daja . . .

Čevlji za delo
L 48.—

Čevlji za delo
L 48.—